

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืช

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์)

ปริญญา

เรื่อง

การศึกษาและสำรวจวัชพืชในสนามหญ้าขนาดเล็ก

Study and Survey of Weeds in Manila's Turfgrass

โดย นางสาวชุตีมา แซ่ตัน

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

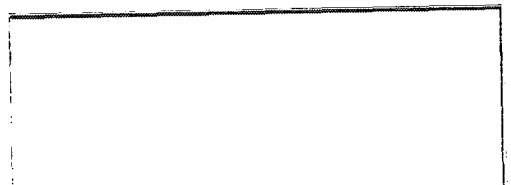
ประธานกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษา วันที่ 4 เดือน ๗.๐. พ.ศ. 2536
(นายกิตติพงษ์ ศิริวานิชกุล)

รักษาการแทนหัวหน้าภาควิชา วันที่ 4 เดือน ๗.๐. พ.ศ. 2536
(นายสำเร็จ คำทอง)

ภาควิชารับรองแล้ว

6 ส.ค. 2541

รฟ.
๗๖๑๗๓
253๖

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษปริญญาตรี

เรื่อง

การศึกษาและสำรวจวัชพืชในสนามหญ้าในวอลเลย์บอล

Study and Survey of Weeds in Manila's Turfgrass

โดย

T098852

นางสาวชุตติมา แซ่ตัน

๑/พ.
๙614ก
2535

เสนอ

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน..... 93852

วันเดือนปี..... 12 JUN 2009

ภาควิชาเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืช

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์)

ปีการศึกษา 2535

ชื่อเรื่อง : การศึกษาและสำรวจวิชาชีพในสนามหญ้าขนาดเล็ก

โดย : นางสาวชุตินา แซ่ตัน

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์)

ภาควิชา : เทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืช

ประชากรกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษา :

.....

(นายกิตติพงษ์ ศิริวานิชกุล)

วันที่ .4. เดือน .๗.๑. พ.ศ. 2536.

การศึกษาและสำรวจวิชาชีพในสนามหญ้าขนาดเล็ก บริเวณสถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ดึงหวานรีสอร์ท และ
วังสีห์รีสอร์ทในจังหวัดกาญจนบุรี จากการศึกษาและสำรวจพบวิชาชีพจำนวน 50 ชนิด
ซึ่งอยู่ในวงศ์ 23 วงศ์ ด้วยกัน คือ

วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Acanthaceae มี 1 ชนิด คือ ต้อยติ่ง (*Ruellia tuberosa*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Amaranthaceae ซึ่งมีอยู่ 4 ชนิด คือ ผักเบี้ย (*Alternanthera sessilis*) ผักขมหนาม (*Amaranthus spinosus*) ผักขมหัด (*Amaranthus viridis*) และบานไม่รู้โรยป่า (*Gomphrena celosioides*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Apocynaceae มี 1 ชนิด คือ แพงพวยบก (*Catharanthus roseus*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Boraginaceae มี 1 ชนิด คือ หญ้าวงช้าง (*Heliotropium indicum*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Cleomaceae มี 1 ชนิด คือ ผักเลี่ยนผี (*Cleome viscosa*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Compositae พบว่ามีอยู่ 4 ชนิด คือ กะเม็ง (*Eclipta prostrata*) และผักคราด (*Spilanthes acmella*) ต้นตุ๊กแก (*Tridax procumbens*) หญ้าละออง (*Vernonia cinerea*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Convolvulaceae พบว่ามี 1 ชนิดเดียว คือ ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Cucurbitaceae มี 2 ชนิด คือ ตำลึง (*Coccinia grandis*) และ ชักาดิน (*Trichosanthes integrifolia*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Cyperaceae พบเพียง 4 ชนิด คือ หญ้ากกดอกขาว (*Cyperus brevifolius*) กกขนาก (*Cyperus difformis*) หญ้าหัวหมู (*Cyperus rotundus*) และหญ้าหนวดปลาชุก (*Fimbristylis littoralis*) ส่วนวัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Euphorbiaceae มีอยู่ 4 ชนิด คือ หญ้ายาง (*Euphorbia heterophylla*) น้ำนมราชสีห์ (*Euphorbia hirta*) น้ำนมราชสีห์ใหญ่ (*Euphorbia hypericifolia*) และลูกใต้ใบ (*Phyllanthus niruri*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์

Gramineae พบวัชพืช 12 ชนิด คือ หญ้าขน (*Brachiaria mutica*) หญ้ารงนก (*Chloris barbata*) หญ้าแพรว (*Cynodon dactylon*) หญ้าปากควาย (*Dactyloctenium aegyptiacum*) หญ้าตีนนก (*Digitaria adscendens*) หญ้าข้าวนก (*Echinochloa colona*) หญ้าตีนกา (*Eleusine aegyptiaca*) หญ้าดา (*Imperata cylindrica*) หญ้าดอกขาว (*Leptochloa chinensis*) หญ้าไผ่ (*Octochloa nodosa*) หญ้าชันกาด (*Panicum repens*) และหญ้าจรจบ (*Pennisetum pedicellatum*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Labiatae มี 1 ชนิด คือ แมงลักป่า (*Hyptis suaveolens*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Leguminosae มี 2 ชนิด คือ ถั่วลิสงนา (*Alysicarpus vaginolis*) และ ถั่วผี (*Phaseolus lathyroides*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Malvaceae มี 1 ชนิด คือ ปอดคน (*Malachra capitata*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Marsileaceae ซึ่งที่พบ คือ ผักแว่น (*Marsilea crenata*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Mimosaceae ที่พบ คือ ไมยราพ (*Mimosa invisa*) และ ผักขมหิน (*Boerhavia diffusa*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Passifloraceae มี 1 ชนิด คือ กระทกรก (*Passiflora foetida*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Polygonaceae คือ ผักบุงส้ม (*Fagopyrum cymosum*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Portulacaceae มี 2 ชนิด คือ ผักเบี้ยใหญ่ (*Portulaca oleracea*) และ ผักเบี้ยหิน (*Trianthema portulacastrum*) ส่วนวัชพืชที่พบในวงศ์ Scrophulariaceae มีเพียง 1 ชนิด คือ กระจ่ำจาม (*Scoparia dulcis*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Solanaceae มีอยู่เพียง 2 ชนิด คือ หญ้าต่อมตอก (*Physalis minima*) และ มะแว้ง (*Solanum trilobatum*) และวัชพืชที่พบเป็นวงศ์สุดท้าย คือ ต้นเส็ง (*Melochia corchorifolia*) ซึ่งอยู่ในวงศ์ Sterculiaceae

ABSTRACT

Title : Study and Survey of Weeds in Manila's
Turfgrass
Name of Student : Miss Chutima Sae-Tan
Degree : Bachelor of Science (Agriculture)
Major : Pest Management Technology
Chairman, Advisor :

.....
(Mr. Kittipong Sirivanichkul)

Study and survey of weeds in Manila's Turfgrass were in located in the areas of King Mongkut's Institute of Technology Chaokhunthaharn Ladkrabang, Bangkok , Phueng-warn Resort and Wang-Singh Resort, Kanchanaburi province. There were 50 species of weeds in 23 Families which were found in the study areas.

These families were, Family Acanthaceae, There was 1 species in this family, such as toyting (*Ruellia tuberosa*); Family Amarathaceae, There were 4 species of weed which were found in the study areas, such as sessile joyweed (*Alternanthera sessile*), spiny amaranth (*Amarathus gracilis*), slender amaranth (*Amarathus viridis*) and bann mai ruu roi paa (*Gomphrena celosioides*); Family Apocynaceae, 1 species was found as madagascar periwinkle (*Catharanthus roseus*); Family Boraginaceae, it was indian heliotrope (*Heliotropium indicum*); Family Cleomaceae, There was 1 species of weed in this family, such as wild spider (*Cleome viscosa*); Family Compositae, These were false daisy (*Eclipta prostrata*), Brazil cress (*Spilanthes acmella*), tridax (*Tridax procumbens*) and little ironweed (*Vernonia cinerea*); Family Convolvulaceae, it was morning-glory (*Ipomoea aquatica*); Family Cucurbitaceae, These were ivy gourd (*Coccinia grandis*) and kegadin (*Trichosanthes integrifolia*); Family Cyperceae, These were green kyllinga (*Cyperus brevifolius*), smallflowered umbrellaplant (*Cyperus difformis*), purple nutsedge (*Cyperus rotundus*) and lesser fimbristylis (*Fimbristylis littoralis*); Family Euphorbiaceae, There were

four kinds of weed in this family, such as milk weed (*Euphorbia heterophylla*), garden spurge (*Euphorbia hirta*), snake weed (*Euphorbia hypericifolia*) and seed-under-leaf (*Phyllanthus niruri*); Family Gramineae, There were 12 kinds in this family, such as paragrass (*Brachiaria mutica*), swollen fingergrass (*Chloris barbata*), bermuda grass (*Cynodon dactylon*), crowfootgrass (*Dactyloctenium aegyptium*), crabgrass (*Digitaria adscendens*), jungle rice (*Echinochloa colona*), goosegrass (*Eleusine indica*), cogongrass (*Imperata cylindrica*), red sprangletop (*Leptochloa chinensis*), slender panic grass (*Octochloa nodosa*), torpedograss (*Panicum repens*), and yaa khachon chop (*Pennisetum polystachyon*); Family Labiatae, it was bush tea bush (*Hyptis suaveolens*); Family Leguminosae There were alyee-clover (*Alysicorpus vaginolis*) and scarlet bean (*Phaseolus lathyroides*); Family Malvaceae, it was origin-tropical america (*Malachra capitata*); Family Marsileaceae, it was water clover (*Marsilea crenata*); Family Mimosaceae, it was sensitive plant (*Mimosa invisa*); Family Nyctaginaceae, it was phak khom hin (*Boerhavia diffusa*); Family Passifloraceae, it was red fruit passionflower

(*Passiflora foetida*); Family Polygonaceae, it was buck wheat (*Fagopyrum cymosum*); Family Portulacaceae, There were 2 kinds of weed, such as common purslane (*Portulaca oleracea*) and horse purslane (*Trianthema portulacastrum*); Family Scrophulariaceae, it was sweet broomweed (*Scoparia dulcis*); Family Solanaceae, There were groundcherry (*Physalis minima*) and sparrow's brinjal (*Solanum trilobatum*); and the last family was Sterculiaceae, it was Crab's fat (*Melochia corchorifolia*)

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก อาจารย์ กิตติพงษ์ ศิริวานิชกุล ที่ช่วยให้คำปรึกษา แนะนำ และควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดมา และตรวจแก้ไขการเขียนปัญหาพิเศษให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้จัดทำปัญหาพิเศษฉบับนี้ ขอแสดงความขอบคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการทำปัญหาพิเศษในครั้งนี้ด้วย

ชุตินา แต้ตัน

พฤษภาคม 2536

สารบัญ

	หน้า
สารบัญภาพ	(1)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	3
การตรวจเอกสาร	4
อุปกรณ์และวิธีการ	17
ผลการสำรวจ	19
สรุปและวิจารณ์ผล	143
เอกสารอ้างอิง	146
ดัชนีรายชื่อภาษาไทย	148

สารบัญภาพ

	หน้า
1. ภาพแสดงลักษณะของต้อยติ่ง (<i>Ruellia tuberosa</i>)	93
2. ภาพแสดงลักษณะของผักเป็ด (<i>Alternanthera sessilis</i>)	94
3. ภาพแสดงลักษณะของผักขมหนาม (<i>Amaranthus spinosus</i>)	95
4. ภาพแสดงลักษณะของผักขมหัด (<i>Amaranthus viridis</i>)	96
5. ภาพแสดงลักษณะของบานไม่รู้โรยป่า (<i>Gomphrena celosioides</i>)	97
6. ภาพแสดงลักษณะของแพงพวยบก (<i>Catharanthus roseus</i>)	98
7. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าวงช้าง (<i>Heliotropium indicum</i>)	99
8. ภาพแสดงลักษณะของผักเสี้ยนผี (<i>Cleome viscosa</i>)	100
9. ภาพแสดงลักษณะของกะเม็ง (<i>Eclipta alba</i>)	101
10. ภาพแสดงลักษณะของผักคราด (<i>Spilanthes acmella</i>)	102
11. ภาพแสดงลักษณะของตีนตุ๊กแก (<i>Tridax procumbens</i>)	103
12. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าละเอียด (<i>Vernonia cinerea</i>)	104
13. ภาพแสดงลักษณะของผักบุ้ง (<i>Ipomoea aquatica</i>)	105
14. ภาพแสดงลักษณะของตำลึง (<i>Coccinia grandis</i>)	106
15. ภาพแสดงลักษณะของขี้กาติน (<i>Trichosanthes integrifolia</i>)	107
16. ภาพแสดงลักษณะของหญ้ากกดอกขาว (<i>Cyperus brevifolius</i>)	108
17. ภาพแสดงลักษณะของกกขนาก (<i>Cyperus difformis</i>)	109

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
18. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าแห้วหมู (<i>Cyperus rotundus</i>)	110
19. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าหนวดปลาชุก (<i>Fimbristylis littoralis</i>)	111
20. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าหาง (<i>Euphorbia heterophylla</i>)	112
21. ภาพแสดงลักษณะของน้านมราชสีห์ (<i>Euphorbia hirta</i>)	113
22. ภาพแสดงลักษณะของน้านมราชสีห์ใหญ่ (<i>Euphorbia hypericifolia</i>)	114
23. ภาพแสดงลักษณะของลูกใต้ใบ (<i>Phyllanthus niruri</i>)	115
24. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าขน (<i>Brachiaria mutica</i>)	116
25. ภาพแสดงลักษณะของหญ้ารังนก (<i>Chloris barbata</i>)	117
26. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าแพรก (<i>Cynodon dactylon</i>)	118
27. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าปากควาย (<i>Dactyloctenium aegyptium</i>)	119
28. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าตีนนก (<i>Digitaria adscendens</i>)	120
29. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าข้าวนก (<i>Echinochloa colona</i>)	121
30. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าตีนกา (<i>Eleusine indica</i>)	122
31. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าคา (<i>Imperata cylindrica</i>)	123
32. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าดอกขาว (<i>Leptochloa chinensis</i>)	124
33. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าไผ่ (<i>Octochloa nodosa</i>)	125
34. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าขึ้นกาบ (<i>Panicum repens</i>)	126

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
35. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าขจรจบ (<i>Pennisetum polystachyon</i>)	127
36. ภาพแสดงลักษณะของแมงลักป่า (<i>Hyptis suaveolens</i>)	128
37. ภาพแสดงลักษณะของถั่วลิสงนา (<i>Alysicorpus vaginolis</i>)	129
38. ภาพแสดงลักษณะของถั่วผี (<i>Phaseolus lathyroides</i>)	130
39. ภาพแสดงลักษณะของปอคัน (<i>Malachra capitata</i>)	131
40. ภาพแสดงลักษณะของผักแว่น (<i>Marsilea crenata</i>)	132
41. ภาพแสดงลักษณะของไมยราพ (<i>Mimosa invisa</i>)	133
42. ภาพแสดงลักษณะของผักขมหิน (<i>Boerhavia diffusa</i>)	134
43. ภาพแสดงลักษณะของกระทกรก (<i>Passiflora foetida</i>)	135
44. ภาพแสดงลักษณะของผักบั้งส้ม (<i>Fagopyrum cymosum</i>)	136
45. ภาพแสดงลักษณะของผักเบี้ยใหญ่ (<i>Portulaca oleracea</i>)	137
46. ภาพแสดงลักษณะของผักเบี้ยหิน (<i>Trianthea portulacastrum</i>)	138
47. ภาพแสดงลักษณะของกระต่ายจาม (<i>Scoparia dulcis</i>)	139
48. ภาพแสดงลักษณะของหญ้าต้อมตอก (<i>Physalis minima</i>)	140
49. ภาพแสดงลักษณะของมะแว้ง (<i>Solanum trilobatum</i>)	141
50. ภาพแสดงลักษณะของเส้ง (<i>Melochia corchorifolia</i>)	142

การศึกษาและสำรวจวัชพืชในสนามหญ้าขนาดเล็ก

Study and Survey of Weeds in Manila's Turfgrass

คำนำ

สนามหญ้ามีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนเรา ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการพักผ่อน หรือในแง่ทางด้านความสวยงาม ซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้จากมนุษย์พยายามสร้างสนามหญ้าขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตามอาคารสำนักงานต่างๆ ตามหมู่บ้านต่าง ๆ และตามสวนสาธารณะต่าง ๆ เพื่อให้แลดูมีคุณค่าและสวยงาม

การจัดการสนามหญ้าให้แลดูสวยงาม เป็นเรื่องที่ไม่ยากนัก แต่การจัดการสนามหญ้าที่ดีนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะถึงแม้จะมีสนามหญ้าที่สวยงามเพียงใด แต่ถ้าไม่มีการดูแลรักษาที่ดี สนามที่สวยงามก็อาจจะดูเสื่อมโทรมลงได้

ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับสนามหญ้ามีหลายประการเช่น การเกิดโรค แมลงศัตรูหญ้า มาคอยทำลาย แต่ที่สำคัญที่ถือเป็นศัตรูตัวฉกาจของหญ้า คือ วัชพืช ซึ่งถ้าสนามหญ้าใดเกิดวัชพืชขึ้น ก็จะทำให้ความเสียหายให้กับสนามหญ้านั้น ๆ เพราะการกำจัดวัชพืชเป็นไปได้น้อย เพราะถ้าทำการกำจัดวัชพืชไม่ดีก็อาจทำให้สนามหญ้าเสียหายได้

วัชพืชที่เกิดขึ้นในสนามหญ้ามีหลายชนิด ซึ่งไม่ค่อยจะมีผู้ใดให้ความสำคัญกับการศึกษาวัชพืชในสนามหญ้าเท่าใดนัก จึงทำให้การกำจัดวัชพืชในสนามหญ้าจึงไม่ค่อยได้ผลนัก เนื่องจากวัชพืชแต่ละชนิดมีรูปร่าง ลักษณะ การขยายพันธุ์ต่าง ๆ เหล่านี้

แตกต่างกัน ดังนั้นการกำจัดก็จะแตกต่างกันไปด้วย โดยเฉพาะการกำจัดด้วยสารเคมี

ดังนั้น ถ้าหากท่านสามารถทราบว่า วัชพืชที่เกิดขึ้นในสนามหญ้าเป็นประเภทใด ท่านก็สามารถที่จะหาวิธีการที่เหมาะสม หรือการใช้สารเคมีกำจัดที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัชพืชนั้น ๆ ก็จะทำให้การป้องกันกำจัดวัชพืชเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสนามหญ้าของท่าน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปร่าง ลักษณะ การขยายพันธุ์ ตลอดจนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวัชพืชในสนามหญ้าขนาดเล็ก
2. เพื่อรวบรวมวัชพืชต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสนามหญ้าขนาดเล็ก พร้อมทั้งเขียนชื่อวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษของวัชพืชเหล่านั้น
3. เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมวัชพืชดังกล่าวและทดลองในขั้นต่อไป

การตรวจเอกสาร

หญ้านวลน้อย (Manila Grass)

มีชื่อวิทยาศาสตร์ *Zeysia matrella* Merr. (เอกชัยและสำเริง, 2535)

มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศฟิลิปปินส์ จึงมีชื่อสามัญตามชื่อเมืองหลวงว่า

"Manila glass หรือ Temple glass" แต่บางคนบอกว่าจะเรียกว่า "Bangkok grass" (สิน, 2535) เพราะจากการตรวจเอกสารแล้ว ปรากฏว่าเป็นหญ้าพื้นเมืองของไทย แต่ที่ได้ชื่อว่า Manila grass นั้น ก็เนื่องมาจากว่า Dr. C V piper ซึ่งเป็นผู้หนึ่งในบรรดาผู้บุกเบิกงานทางด้านสนามหญ้าของสหรัฐอเมริกาได้นำพันธุ์ไปจากมะนิลา เมืองหลวงของประเทศฟิลิปปินส์ ในปี พ.ศ. 2544 จึงตั้งชื่อตามเมืองหลวงของประเทศนั้นไป (เอกชัยและสำเริง, 2535)

หญ้านวลน้อย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เหมาะสำหรับปลูกในเขตร้อนโดยเฉพาะ เพราะทนทานต่ออากาศหนาวไม่ได้เลย (สิน, 2535) สามารถขึ้นในดินเกือบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นดินเหนียวหรือดินร่วนปนทราย และยังปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ง่าย นอกจากนี้ยังทนต่อที่ร้อนและแห้งแล้ง หรือที่น้ำท่วมขังและได้เป็นครั้งคราว จึงเป็นที่นิยมปลูกกัน (เอกชัยและสำเริง, 2535)

เป็นหญ้าที่จัดอยู่ในประเภทใกล้เคียงกับหญ้าญี่ปุ่น แต่มีใบใหญ่กว่า และการเจริญเติบโตเร็วกว่า ใบไม่แข็งกระด้างเหมือนหญ้าญี่ปุ่น หญ้าชนิดนี้ขึ้นง่ายและเจริญเติบโตเป็นแผ่นได้เร็วพอสมควร และมีช่อดอกค่อนข้างยาวและเห็นได้ชัด ซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ลำต้น จะตั้งและแข็งแรง มีลำต้นใต้ดินมาก ปลุกง่ายแตกกอได้เร็ว มีปล้องสั้น และลำต้นยึดหยุ่นตัวดี

2. ใบมีขนาดปานกลาง สีเขียวอ่อน ใบจะยึดหยุ่นตัวดีเช่นกันในเวลาที่ยืนบ่มยา เวลาเดินแล้วจะนุ่มเท้า ชั้นคลุมดินได้แน่นดี ใบนุ่มกว่าหญ้าญี่ปุ่น และไม่ระคายผิวหนัง เมื่อตัดเรียบแล้วคล้ายพรม

3. ช่อดอกค่อนข้างจะยาว และดอกมีสีน้ำตาลเห็นได้ชัดในเวลาออกดอก (เอกชัยและสำเริง, 2535)

หญ้านวลน้อยเจริญในที่ร่มบ้างเล็กน้อย ทนต่อการเหยียบย่ำได้ ต้องการปุ๋ยไนโตรเจนต่ำ ทนต่อดินเค็ม ดินมีเกลือคลอรีน และดูแลรักษาง่าย แต่ต้องการน้ำมาก เมื่อน้ำไม่พอมักจะใบซีดอมเหลือง รวมทั้งยังต้านทานต่อโรคแมลงได้ดี

หญ้านวลน้อยใช้ทำสนามหญ้าทั่วไป เช่น สนามกีฬา สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ สถานที่ราชการ สวนหย่อมในบริเวณบ้าน โรงแรม สวนอาหาร บริษัทห้างร้านใหญ่ ๆ ในสนามกอล์ฟ ใช้ปลูกบนทางตีกอล์ฟ (Fair Way) นอกจากนี้ยังใช้ในการจัดสวนทั่ว ๆ ไป เพราะเป็นหญ้าที่ทนต่อการเหยียบย่ำ รวมทั้งเป็นหญ้าที่ดูแลรักษาง่ายกว่าหญ้าชนิดอื่น ๆ ถึงแม้จะปล่อยปลະละเลยไปบ้าง เมื่อดูแลรักษาใหม่อย่างถูกต้องก็ได้ สนามหญ้าที่มีคุณภาพที่ดีเหมือนกัน ขอให้ระลึกเสมอว่า ถึงแม้หญ้าจะต้องการดูแลรักษาน้อยก็ตาม แต่ถ้าหากว่าได้มีการเอาใจใส่หรือการดูแลรักษาอย่างดี ก็จะได้หญ้าที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น (เอกชัยและสำเริง, 2535)

ความเสียหายของสนามหญ้า นอกจากจะเกิดขึ้นเพราะความผิดพลาดของการรดน้ำ การใส่ปุ๋ยและการตัดหญ้าแล้ว ยังเกิดจาก "ศัตรูสนามหญ้า" คือ วัชพืช โรค

และแมลง แต่วัชพืชเป็นศัตรูที่ร้ายแรงและสำคัญที่สุด (สิน, 2535)

วัชพืช หมายถึง พืชชนิดต่าง ๆ ที่เราไม่ต้องการจะให้เกิดขึ้นภายในสนามหญ้า ไม่ว่าจะเป็หญ้าและพืชชนิดใด ๆ ก็ตาม เช่น ในสนามหญ้านวลน้อย ถ้าหากมีหญ้ามานาเลเชียหรือหญ้าแพรก หญ้านวลจันทร์ ผักบุงงาเกิดขึ้นแซม ก็จะถือว่าพืชต่าง ๆ เหล่านี้เป็น "วัชพืช" ในสนามหญ้า (สิน, 2535)

ความเสียหายของสนามหญ้าเนื่องจากวัชพืช

1. ทำให้สนามหญ้าขาดความสวยงาม เพราะวัชพืชเจริญเติบโตเร็วและไม่เป็นระเบียบเมื่อมองดูแล้วทำให้สนามขาดความกลมกลืน และถ้ามีมากจะทำให้หญ้าได้รับปุ๋ยไม่เต็มที่ ทำให้หญ้าโตช้าและอ่อนแอ
2. เป็นที่อาศัยของโรคและแมลงศัตรูหญ้าสนาม เนื่องจากวัชพืชเป็นพืชที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในท้องถิ่น จึงเป็นที่อาศัยของโรคแมลงที่จะทำลายสนามหญ้าให้เสียหายได้
3. ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการดูแลบำรุงรักษาเพิ่มขึ้น อันรวมถึงค่าแรงงาน ขยายปราบวัชพืช อุปกรณ์ ตลอดจนการปรับระดับหน้าดิน เพราะบางครั้งต้องขะ ขุด รากเหง้าหรือถอนวัชพืชออก ทำให้สนามเป็นหลุม (สิน, 2535)
4. วัชพืชแย่งน้ำที่ให้แก่หญ้า เพราะวัชพืชต้องการน้ำเพื่อดำรงชีวิต และบางชนิดคายน้ำแก่่ง ทำให้ดินแห้งเร็ว น้ำที่ให้จึงไม่เพียงพอ ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อหญ้าเช่นเดียวกัน (เอกชัยและสำเริง, 2535)

การเกิดของวัชพืช มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ

1. การพักตัวของเมล็ด และส่วนขยายพันธุ์ของวัชพืช เมล็ดวัชพืชพวกวัชพืชฤดูเดียว หรือพืชล้มลุก (annual) รวมทั้งส่วนขยายพันธุ์ของวัชพืชหลายฤดู (perennial) เช่น หัว ลำต้นบนดิน ลำต้นใต้ดิน และหัว (bulb) สามารถพักตัวได้นาน และเมื่อมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมก็จะงอกและเจริญเติบโต

2. สภาพภูมิอากาศ มีผลต่อความสามารถเจริญเติบโตแข่งกับสนามหญ้า ซึ่งได้แก่อุณหภูมิ น้ำ และแสงสว่าง วัชพืชต่างชนิดกันต้องการอุณหภูมิที่แตกต่างกัน น้ำมีผลต่อการงอกของเมล็ดวัชพืชในที่ชื้นและ วัชพืชพวกผักบึง ผักแว่น แห้วหนู เจริญเติบโตได้ดี ขณะเดียวกันวัชพืชบางอย่าง เช่น หญ้าชั้นกาดสามารถทนทานต่อความแห้งแล้งได้ดี แสงสว่างเป็นตัวสำคัญในการกระตุ้นให้เมล็ดงอกได้เร็วขึ้น หญ้ารงนก หญ้าปากควาย จะขึ้นได้ดีในที่แดดจัด

3. สภาพของดิน สภาพของดินที่มีผลต่อการงอกของวัชพืชได้แก่

3.1 ความเป็นกรดหรือเป็นด่างของดิน วัชพืชส่วนใหญ่ที่เป็นพวกล้มลุกจะขึ้นได้ดีในสภาพของดินที่เป็นกลาง มีไม่กี่ชนิดที่ชอบดินค่อนข้างเป็นกรด และบางชนิดสามารถขึ้นได้ดีทั้งที่ดินมีสภาพเป็นกรดและเป็นด่าง

3.2 น้ำในดินมีผลของการเจริญเติบโตของวัชพืชในสนามหญ้า เช่น ผักบึง ผักแว่น ตะไคร้หน้า แห้วหนู ชอบดินแฉะ และพวกหญ้าแพรกสามารถขึ้นได้ดีในดินแห้ง

3.3 ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

3.4 อากาศในดิน

3.5 อุณหภูมิในดิน

4. การบำรุงรักษา คือการปฏิบัติการเกี่ยวกับดิน เช่น การไถพรวน การให้น้ำ การตัดหญ้า เป็นต้น ปัจจัยการเกษตรกรรมมีหลายอย่าง เช่น

4.1 ความสูงของการตัดหญ้า ยิ่งตัดสั้นเพียงใด ยิ่งทำให้วัชพืชมีโอกาส ลุกกลามขยายตัวได้รวดเร็วกว่าหญ้าสนาม

4.2 ความสมบูรณ์ของดิน ดินที่ขาดความสมบูรณ์ ทำให้หญ้าอ่อนแอและ ค่อย ๆ ตายลงทำให้วัชพืชเจริญเติบโตขึ้นมาแทน

4.3 ปริมาณของการให้น้ำ การให้น้ำมากจนดินชุ่มอยู่เสมอทำให้เมล็ด วัชพืชงอกงามได้เร็ว.

4.4 การไถพรวน การพรวน การเจาะดิน ทำให้เมล็ดวัชพืชงอกขึ้น มาในบริเวณที่ว่างได้ (พจน., 2532)

สาเหตุที่ทำให้เกิดวัชพืชในสนามหญ้า

1. การเตรียมดินไม่ดี ถ้าหากการเตรียมดินไม่ดีไม่ได้ตากดินฆ่าหญ้า ขั้ ปล้องหญ้าให้แห้ง ไม่เก็บเศษวัชพืชออกให้หมด หรือใช้ยาปราบวัชพืชประเภทรมควัน อบดิน ทำลายเมล็ดวัชพืชโอกาสที่วัชพืชจะงอกขึ้นภายหลังจะมีมาก และถ้าดินทำ สนามไม่อุดมสมบูรณ์จะทำให้หญ้าเจริญเติบโตช้า อ่อนแอ วัชพืชจะเจริญได้เร็วกว่า หญ้าสนาม

2. สนามหญ้าถูกเหยียบย่ำมาก การที่หญ้าถูกเหยียบย่ำมากเกินไป ดินจะ แน่นรากขาดออกซิเจนและทำให้อ่อนแอฟื้นคืนตัวช้า ทำให้วัชพืชที่มีความเจริญเติบโต ได้ดี ทนทานตามธรรมชาติขยายตัวได้เร็วกว่าหญ้าสนาม

3. การให้ปุ๋ยไม่ถูกต้อง การให้ปุ๋ยไม่สอดคล้องกับฤดูกาลเจริญเติบโตของหญ้า ทำให้หญ้าเจริญช้าแต่วัชพืชขยายเร็วกว่า บางครั้งอาจใส่ปุ๋ยไม่ถูกชนิด อัตราไม่เหมาะสมคือมากหรือน้อยเกินไป หญ้าอ่อนแอลงแต่วัชพืชที่แข็งแรงทนทานต่อสภาพแวดล้อมกว่าก็จะเติบโตเร็ว

4. การให้น้ำไม่สอดคล้องกับความต้องการของหญ้า การให้น้ำน้อยแต่บ่อยครั้งทำให้น้ำขีมีลงสู่ผิวดินชั้น รากหญ้าจะสั้น ดูดแร่ธาตุอาหารให้กับลำต้นได้น้อย หญ้าจะเจริญเติบโตช้า

5. การตัดหญ้าไม่ถูกต้อง ในการตัดหญ้านาน ๆ ครั้งหญ้าจะสูง เมื่อตัดต่ำชิดดินมากหญ้าจะฟื้นตัวช้ากว่าวัชพืช ประกอบกับการตัดหญ้าด้วยใบมีดที่ไม่คมหรือทื่อทำให้ใบและต้นหญ้าฉีกขาดและบอบช้ำ โรคต่าง ๆ เข้าแทรกทำลาย

6. สภาพสิ่งแวดล้อมไม่อำนวย บางครั้งอากาศร้อนจัด สภาพแห้ง ซึ่งหญ้าไม่สามารถทนได้ แต่วัชพืชบางอย่างที่ทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดีกว่าก็สามารถขึ้นคลุมหญ้าได้ (สิน, 2535)

7. วัชพืชหลายชนิดที่เจริญเติบโตทางราก และชิดดิน ทำให้รดตัดหญ้าไม่สามารถทำลายได้

8. วัชพืชมีรากแก้วที่ใหญ่และหยังลึกเหมือนพืชหัว ทนทานต่อการถูกตัดบ่อย ๆ และสามารถแตกยอดขึ้นมาทดแทนเรื่อย ๆ

9. วัชพืชบางชนิดมีความสามารถพิเศษ เมื่อส่วนของลำต้นถูกตัดออกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยก็สามารถที่จะงอกขึ้นมาได้จากชิ้นส่วนที่ถูกตัดเหล่านั้นได้ เช่น หญ้าหัวหมู

10. วัชพืชบางชนิดมีใบมันหรือมีขนปกคลุม ทำให้กำจัดโดยสารเคมียากเพราะ

สารเคมีไม่สามารถเกาะติดไปและทำลายได้ (พจน์, 2532)

การแพร่กระจายของวัชพืชในสนามหญ้า

1. วัชพืชปะปนมากับพันธุ์หญ้า สนามที่ปลูกโดยใช้เมล็ดมักจะมีวัชพืชเมล็ดเล็กปะปนมาด้วย แม้แต่พันธุ์หญ้าที่แกะออกเป็นแผ่น ๆ จำหน่าย ก็มักจะมีวัชพืชปะปนมาด้วยเสมอ
2. วัชพืชปะปนมากับปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ที่นำมาคลุกดินก่อนปลูกหญ้า มักจะมีเมล็ดวัชพืชปะปนอยู่ด้วย
3. วัชพืชที่มีอยู่แล้วในสนามหญ้า เมื่อถูกไถพรวน หรือคราด ก็มีโอกาสรื้อขึ้นมาที่ผิวดิน ได้รับแสงสว่าง ความชื้น และมีอุณหภูมิเหมาะสมก็จะงอกทันที
4. เมล็ดวัชพืชปลิวไปตามลม เพราะเมล็ดวัชพืชมีขนาดเล็กและบางเบา บางชนิดจะมีพู่ เวลาลมพัดจะพวยงเมล็ดพาไปได้ไกล
5. น้ำพาไป ดังที่กล่าวแล้วว่า เมล็ดวัชพืชบางเบา และเล็ก เมื่อลมพัดมาก็อาจตกที่บริเวณแหล่งน้ำที่ใช้สูบน้ำมารดหญ้า ก็ทำให้เมล็ดวัชพืชเข้าไปในสนามหญ้าได้
6. มนุษย์พาไป บางครั้งเมล็ดหญ้าอาจติดมากับเสื้อผ้า เช่น หญ้าเจ้าชู้ เมื่อเข้าไปในสนามหญ้าก็สามารถแพร่กระจายได้
7. ติดมากับเครื่องทุ่นแรง ในการทำสนามหญ้าจะต้องใช้เครื่องทุ่นแรง ซึ่งอาจจ้างมาจากแหล่งอื่น เมื่อนำมาใช้ อาจจะมีเมล็ดวัชพืชติดมาได้เช่นกัน (เอกชัย และสำเริง, 2535)

วัชพืชในสนามหญ้าที่ควรรู้จัก

ก. วัชพืชใบแคบ (narrowleaf weeds) เป็นกลุ่มพืช "ใบเลี้ยงเดี่ยว" มีเส้นใบขนานกัน มีลำต้นใต้ดินและลำต้นเหนือดิน ส่วนมากจะเป็นพืชตระกูลหญ้า และพืชที่มีลักษณะคล้ายหญ้า คือ หัวหมู (*Cyperus rotundus* Linn.) หญ้าตะกรับ (*Cyperus procerus* Rottb.) หญ้าคา (*Imperata cylindrica* Linn.) P.Beauv หญ้าชันกาด (*Panicum repens* Linn.) หญ้าปากควาย (*Dactyloctenium aegyptium* Linn.) หญ้าตีนกา (*Eleusine indica* Linn.) หญ้ารังนก (*Chloris barbata* Sw.) หญ้าขน (*Brachiaria mutica* Fork.) หญ้าข้าวนก (*Echinochloa colona* (L.) Link) (สิน, 2535)

ข. วัชพืชใบกว้าง (broadleaf weeds) เป็นกลุ่มพืชใบเลี้ยงคู่ มีเส้นใบประสานกันเป็นร่างแห วัชพืชใบกว้างที่สำคัญที่พบในสนามหญ้าได้แก่ บานไม่รู้โรยปลา (*Gomphrena celosioides* Mart.) ไม้ยราฟหรือหญ้าพันยอด (*Mimosa pudica* Linn.) ผักเปียใหญ่ (*Poturaca oleracea* Linn.) ผักบั้ง (*Ipomoea aquatica*) ผักแว่น (*Marsilea crenata*) (พจน์, 2532) น้านมราชสีห์ (*Euphorbia hirta* Linn.) หมอน้อย (*Vernonia cinerea* (Linn.) Less) ต้อยติ่ง (*Ruellia tuberosa* Linn.) ผักเบ็ดน้ำ (*Alternanthera phloxeroides* (Mart.) Griseb) ผักเบ็ดไทย (*Alternanthera sesilis* Linn.) (สิน, 2535)

การป้องกันและกำจัดวัชพืช

เป็นการป้องกันการแพร่กระจายหรือทำลาย เพื่อยับยั้งการลุกลามของวัชพืช โดยไม่ทำให้เกิดความเสียหายกับหญ้าที่ปลูก ซึ่งจะต้องใช้วิธีการหลายวิธี มีดังต่อไปนี้

1. การเผา ในที่ที่จะทำสนามหญ้าใหม่ ๆ ก็อาจใช้วิธีการเผาวัชพืชต่าง ๆ ก่อน โดยทำในฤดูแล้ง แต่ถ้าเป็นฤดูฝน และจำเป็นจะต้องปลูกหญ้าทำสนาม ควรใช้สารเคมีฉีดให้วัชพืชตายเสียก่อน ปล่องทิ้งให้แห้งและเผาจะเป็นการทำให้วัชพืชระงับการเจริญเติบโตและตายได้

2. การปล่อยให้วัชพืชงอกแล้วปล่อยให้แห้งตาย โดยทำในฤดูแล้ง ซึ่งจะมีเมล็ดวัชพืชตกอยู่ในดินและบนดิน ก็ให้น้ำหรือฉีดน้ำให้ความชื้น เพื่อให้เมล็ดวัชพืชงอกออกมาบนดิน จากนั้นก็ไม่ให้น้ำแต่ปล่อยให้วัชพืชแห้งตายไป เมื่อถึงฤดูฝนที่จะทำสนามปลูกหญ้า ก็จะทำให้วัชพืชน้อยลง

3. การบังแสง โดยปรกติแล้วเมื่อวัชพืชงอกขึ้นมาแล้ว จะต้องขึ้นมาหาแสงสว่าง ถ้าหาวัสดุมาคลุม เช่น พลาสติก ฟาง หรือหญ้าแห้งมาคลุมบริเวณที่วัชพืชขึ้นหนา ๆ จนวัชพืชขึ้นไม่ได้ก็จะตายหมดไปเอง ซึ่งการบังแสงนี้จะทำให้การสังเคราะห์แสงของวัชพืชน้อยลง

4. การเขตกรรม โดยการถอน ขุด พรวน และดายหญ้า

5. การให้น้ำให้ท่วมแปลง เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้วัชพืชระงับการเจริญเติบโต เช่น หญ้าคา เมื่อน้ำขังนาน ๆ จะทำให้ไหล หรือล้าต้นไถ่ดินเน่าตายได้ (เอกชัยและสำเริง, 2535)

6. การคราดหญ้า การใช้คราดเหล็กคราดสนามหญ้าเป็นการดึงเอาวัช

พืชที่เจริญตามแนวนอนให้ตั้งขึ้น เพื่อให้รถตัดหญ้าตัดได้สะดวก เป็นการลดการเจริญของวัชพืชได้

7. การโรยหน้าดิน การโรยหน้าดินด้วยทราย ดินร่วนผสมที่เลือกเก่า และปุ๋ยเทศบาล เป็นการทำให้พื้นผิวสนามเรียบ เพราะหน้าดินที่โรยจะช่วยพยุงบริเวณที่เป็นแอ่งในสนามหญ้า และเป็นการปรับปรุงโครงสร้างของดินบน และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของผิวดินบนด้วย อย่าโรยให้เกิดสูง ๆ ต่ำ ๆ เพราะบริเวณที่เป็นเนินสูงจะถูกรถตัดหญ้าตัดออกไปทำให้เกิดที่ว่างเป็นแห่ง ๆ วัชพืชจะขึ้นได้รวดเร็ว

8. การทำให้ดินโปร่งระบายอากาศได้ดี โดยการใช้เครื่องเจาะดินเพื่อให้หญ้าได้รับออกซิเจนเพียงพอหญ้าก็จะแข็งแรงเป็นการลดการลุกลามของวัชพืช

9. การกำจัดไส้เดือน ไส้เดือนในสนามหญ้าจะขุดดินเป็นรูและขนมูลดินมาไว้บนผิวสนามหญ้า ทำให้เมล็ดวัชพืชที่มีอยู่ใต้ดินมีโอกาสงอกที่ผิวดินได้ การกำจัดไส้เดือนจะเป็นการลดปัญหาเรื่องวัชพืชได้

10. การกำจัดโรคสนามหญ้า พวกเชื้อราต่าง ๆ ที่ทำลายหญ้า ถ้าเกิดขึ้นจะทำให้หญ้าตายเป็นหย่อม เป็นเหตุให้วัชพืชขึ้นแทนได้ ควรใช้สารเคมีกำจัดเชื้อราฉีดทันทีที่เห็นหญ้าแสดงอาการ (พจน., 2532)

การป้องกันและกำจัดวัชพืชให้ได้ผลดี ต้องกำจัดในระยะต้นอ่อนและก่อนที่ดอกวัชพืชจะแก่ เพราะถ้าไปกำจัดในช่วงที่ดอกแก่จะไม่มีประโยชน์อะไรเลย สำหรับวิธีการกำจัดใช้วิธีใดก็ได้ (เอกชัยและสำเร็จ, 2535)

การกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมี

การกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมี เป็นวิธีการกำจัดโดยใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช สารเคมีบางอย่างจะทำลายวัชพืชได้เพียงชนิดเดียว บางอย่างจะทำลายวัชพืชได้หลายชนิด การกำจัดวัชพืชโดยวิธีนี้มีประสิทธิภาพสูง สามารถทำลายวัชพืชได้ครั้งละมาก ๆ และรวดเร็ว แต่ผู้ใช้ต้องมีความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการใช้เครื่องมือตลอดจน อุปกรณ์สำหรับพ่นสารเคมีเป็นอย่างดี เพราะถ้าใช้ไม่เหมาะสมและเกิดความผิดพลาดแล้วประสิทธิภาพของการกำจัดวัชพืชจะลดลง นอกจากนี้สารเคมียังมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของสนามหญ้า ผู้ใช้ สัตว์เลี้ยง และสภาพแวดล้อมอีกด้วย (สิน, 2535)

สารเคมีที่ใช้กำจัดวัชพืชมีอยู่หลายประเภท มีหลักการจำแนกต่าง ๆ ดังนี้

1. จำแนกตามลักษณะการออกฤทธิ์เข้าทำลายวัชพืช

- 1.1 พวกที่ดูดซึมเข้าสู่เนื้อเยื่อของใบ ลำต้น และราก เช่น 2,4-D
- 1.2 พวกที่ทำลายต้นพืชเฉพาะส่วน สารเคมีพ่นถูกภายนอกโดยเฉพาะส่วนของใบ คือ Paraquat ซึ่งจะกำจัดพืชฤดูเดียวได้ดี
- 1.3 พวกที่ใช้กำจัดวัชพืชภายในดิน ซึ่งมีทั้งรูปของสารเคมีชนิดน้ำและก๊าซ โดยมากจะให้กำจัดวัชพืชในระหว่างการเตรียมดินก่อนปลูกหญ้า เช่น Methylbromide และ Vapam เป็นต้น (สิน, 2535)

2. จำแนกตามลักษณะวัชพืชที่ควบคุม

- 2.1. ชนิดที่เลือกทำลายวัชพืชเฉพาะอย่างเท่านั้น บางชนิดอาจทำลายเฉพาะวัชพืชใบเลี้ยงกว้างเท่านั้น แต่ไม่ทำลายวัชพืชใบแคบ เช่น 2,4-D

2.2 ชนิดไม้เลือกทำลาย ยากำจัดชนิดนี้จะทำลายทั้งวัชพืชชนิดใบกว้าง และใบแคบ จะใช้กำจัดวัชพืชที่ขึ้นเฉพาะบริเวณเป็นหย่อม ๆ หรือกระจายอยู่ทั่วสนามหญ้าก็ได้

กำหนดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช

1. ฉีดก่อนที่พืชจะงอก เป็นการฉีดสารเคมีเพื่อควบคุมเมล็ดวัชพืชที่มีอยู่ในดินให้งอกขึ้นมา โดยการให้สารเคมีฉีดลงไปในดิน เช่น อะทราซีน ไดยูรอน
2. ฉีดวัชพืชหลังงอก เป็นการฉีดวัชพืชที่งอกขึ้นมาแล้วซึ่งสารเคมีที่ใช้กำจัดนี้ มีทั้งชนิดถูกต้นตายและชนิดดูดซึม และการกำจัดมี 2 ระยะ คือ
 - 2.1 ใช้หลังวัชพืชงอกใหม่ ๆ ซึ่งเป็นวัชพืชที่ต้นยังเล็กอยู่ มีใบประมาณ 3-5 ใบ สูงประมาณ 1-2 นิ้ว ได้แก่ ไบฟีนอก ซีเอ็นพี เบนไทโอคาร์บ
 - 2.2 ใช้หลังวัชพืชงอกเป็นต้นโตกว่า ได้แก่ 2,4-D โปรพานิล พาราควอต ไกลโฟเสท
3. ฉีดก่อนปลูก เป็นการฉีดกำจัดวัชพืชให้ตายก่อนการเตรียมดินปลูก เช่น ไกลโฟเสท พาราควอต ไตรฟลูรอลิน
4. ฉีดหลังปลูก เป็นการฉีดสารเคมีบนวัชพืชที่ยังมีต้นเล็กที่แซมอยู่กับพืชที่ปลูก (เอกชัยและสำเริง, 2535)

ข้อควรคำนึงในการใช้สารเคมี

1. สารเคมีประเภทดูดซึมส่วนมากใช้ในรูปแบบของเหลว โดยการละลายในน้ำ

ฉีด ควรใช้หัวฉีดชนิดฝอย เพื่อจะได้คลุมทั่วทั้งใบไม่ออกมาเป็นหยดโต ๆ ทำให้วัชพืชดูดซึมได้ง่าย ปริมาณสารเคมีอาจจะเพิ่มขึ้นกว่าที่แนะนำบ้างเล็กน้อย เพื่อชดเชยส่วนที่ไหลทิ้งหรือที่ลมพัดออกไป

2. เวลาที่ควรใช้สารเคมีประเภทดูดซึม ใช้ได้ทุกฤดูตลอดปีแต่ควรเป็นระยะเวลาที่วัชพืชกำลังเจริญงอกงาม

3. การรดน้ำที่สม่ำเสมอในฤดูร้อนจะช่วยให้หญ้าเจริญงอกงามดี การปราบวัชพืชจะให้ผลดีขึ้น

4. การให้ปุ๋ยสนามหญ้า 1 หรือ 2 สัปดาห์ ก่อนใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชประเภทฮอร์โมนจะทำให้ได้ผลดีขึ้น

5. ไม่ควรตัดหญ้าก่อนการฉีดยาปราบวัชพืช ควรปล่อยให้วัชพืชมีใบโตเต็มที่ จะได้ถูกสารเคมีมากที่สุด เมื่อฉีดแล้ว 2 วันจึงค่อยตัดหญ้ารอให้สารเคมีที่ฉีดลงไปถูกดูดซึม และเคลื่อนย้ายไปยังยังส่วนต่าง ๆ ของวัชพืชก่อน จึงจะสามารถทำลายวัชพืชได้

6. สารเคมีพวกฮอร์โมน เช่น 2,4-D 2,4,5-T และ M.C.P.A ไม่ควรใช้กับสนามหญ้าที่ปลูกใหม่ ต้องรอให้หญ้ามีอายุไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อน เพราะหญ้าอ่อนจะเป็นอันตรายง่าย

7. รมัดระวางสารเคมีจะปลิวไปถูกพืชอื่นที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

8. เก็บสารเคมีปราบวัชพืชแยกจากวัสดุอื่น ๆ เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์และวัสดุอื่น เพราะสารเคมีระเหยไปทำอันตรายได้

9. การใช้สารเคมีปราบวัชพืชจะต้องใช้ 2-3 ครั้งติดต่อกันจึงจะได้ผลโดยทั้งระยะห่างกันถึง 3-4 สัปดาห์ (พจน์, 2532)

อุปกรณ์และวิธีการ

วัสดุอุปกรณ์

1. กล้องถ่ายรูปพร้อมฟิล์ม
2. สำลี
3. ถุงพลาสติก
4. เสียม

วิธีการ

1. สํารวจวัชพืชที่ขึ้นอยู่ในสนามหญ้าขนาดเล็ก ตามบริเวณพื้นที่ที่มีการปลูกหญ้านวลน้อย
2. ทำการรวบรวมวัชพื้ดังกล่าว
3. ทำการศึกษาถึงรูปร่าง ลักษณะ การขยายพันธุ์ ตลอดจนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวัชพืชในสนามหญ้า
4. จำแนกประเภท ชนิด ออกเป็นหมวดหมู่ รวมทั้งการเขียนชื่อวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

ระยะเวลา

กุมภาพันธ์ 2536 ถึง เมษายน 2536

สถานที่ทำการสำรวจ

- **ผังหวานรีสอร์ท จังหวัดกาญจนบุรี**
- **วังสิงห์รีสอร์ท จังหวัดกาญจนบุรี**
- **สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร**

ผลการสำรวจ

จากการศึกษาและสำรวจวัชพืชในบริเวณพื้นที่ในสนามหญ้าขนาดเล็ก ตั้งแต่เดือน
กุมภาพันธ์ 2536 ถึง เดือน เมษายน 2536 ผลปรากฏว่า พบวัชพืชต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. วัชพืชที่พบในวงศ์ Acanthaceae มี 1 ชนิด คือ
 - 1.1 ต้อยติ่ง (*Ruellia tuberosa*)
2. วัชพืชที่พบในวงศ์ Amaranthaceae มี 4 ชนิด คือ
 - 2.1 ผักเป็ด (*Alternanthera sessilis*)
 - 2.2 ผักขมหนาม (*Amaranthus spinosus*)
 - 2.3 ผักขมหัด (*Amaranthus viridis*)
 - 2.4 บานไม่รู้โรยป่า (*Gomphrena celosioides*)
3. วัชพืชที่พบในวงศ์ Apocynaceae มี 1 ชนิด คือ
 - 3.1 แพงพวยชบก (*Catharanthus roseus*)
4. วัชพืชที่พบในวงศ์ Boraginaceae มี 1 ชนิด คือ
 - 4.1 หญ้าวงช้าง (*Heliotropium indicum*)

5. วัชพืชที่พบในวงศ์ Cleomaceae มี 1 ชนิด คือ

5.1 ผักเสี้ยนผี (*Cleome viscosa*)

6. วัชพืชที่พบในวงศ์ Compositae (=Asteraceae) มี 3 ชนิด คือ

6.1 กะเม็ง (*Eclipta prostrata*)

6.2 ผักคราด *Spilanthus acmella*

6.3 ตีนตุ๊กแก (*Tridax procumbens*)

6.4 หญ้าละออง (*Vernonia cinerea*)

7. วัชพืชที่พบในวงศ์ Convolvulaceae มี 1 ชนิด คือ

7.1 ผักบึ้ง (*Ipomoea aquatica*)

8. วัชพืชที่พบในวงศ์ Cucurbitaceae มี 2 ชนิด คือ

8.1 ตำลึง (*Coccinia grandis*)

8.2 ขี้กาติน (*Trichosanthes integrifolia*)

9. วัชพืชที่พบในวงศ์ Cyperaceae มี 4 ชนิด คือ

9.1 หญ้ากกดอกขาว (*Cyperus brevifolius*)

9.2 กกขนาก (*Cyperus difformis*)

14360

9.3 หญ้าหัวหมู (*Cyperus rotundus*)

9.4 หญ้าหนวดปลาชุก (*Fimbristylis littoralis*)

10. วัชพืชที่พบในวงศ์ Euphorbiaceae มี 3 ชนิด คือ

10.1 หญ้าสาบ (*Euphorbia heterophylla*)

10.2 น้ำนมราชสีห์ (*Euphorbia hirta*)

10.3 น้ำนมราชสีห์ใหญ่ (*Euphorbia hypericifolia*)

10.4 ลูกใต้ใบ (*Phyllanthus niruri*)

11. วัชพืชที่พบในวงศ์ Gramineae (=Poaceae) มี 12 ชนิด คือ

11.1 หญ้าขน (*Brachiaria mutica*)

11.2 หญ้ารังนก (*Chloris barbata*)

11.3 หญ้าแพรก (*Cynodon dactylon*)

11.4 หญ้าปากควาย (*Dactyloctenium aegyptium*)

11.5 หญ้าตีนนก (*Digitaria adscendens*)

11.6 หญ้าข้าวนก (*Echinochloa colona*)

11.7 หญ้าตีนกา (*Eleusine indica*)

11.8 หญ้าคา (*Imperata cylindrica*)

11.9 หญ้าดอกขาว (*Leptochloa chinensis*)

11.10 หญ้าไผ่ (*Octochloa nodosa*)

- 11.11 หญ้าชันกาด (*Panicum repens*)
- 11.12 หญ้าจรรยา (*Pennisetum pedicellatum*)
12. วัชพืชที่พบในวงศ์ Labiatae มี 1 ชนิด คือ
- 12.1 แฉมลักป่า (*Hyptis suaveolens*)
13. วัชพืชที่พบในวงศ์ leguminosae มี 2 ชนิด คือ
- 13.1 ถั่วลิสงนา (*Alysicorpus vaginolis*)
- 13.2 ถั่วผี (*Phaseolus lathyroides*)
14. วัชพืชที่พบในวงศ์ Malvaceae มี 1 ชนิด คือ
- 14.1 ปลูกัน (*Malachra capitata*)
15. วัชพืชที่พบในวงศ์ Marsileaceae มี 1 ชนิด คือ
- 15.1 ผักแว่น (*Marsilea crenata*)
16. วัชพืชที่พบในวงศ์ Mimosaceae มี 1 ชนิด คือ
- 16.1 ไผ่ขรภาพ (*Mimosa invisa*)

17. วัชพืชที่พบในวงศ์ Nyctaginaceae มี 1 ชนิด คือ
 17.1 ผักโขมหิน (*Boerhavia diffusa*)
18. วัชพืชที่พบในวงศ์ Passifloraceae มี 1 ชนิด คือ
 18.1 กระถกรก (*Passiflora foetida*)
19. วัชพืชที่พบในวงศ์ polygonaceae มี 1 ชนิด คือ
 19.1 ผักบั้งส้ม (*Fagopyrum cymosum*)
20. วัชพืชที่พบในวงศ์ Portulacaceae มี 1 ชนิด คือ
 20.1 ผักเบี้ยใหญ่ (*Portulaca oleracea*)
 20.2 ผักเบี้ยหิน (*Trianthema portulacastrum*)
21. วัชพืชที่พบในวงศ์ Scrophulariaceae มี 1 ชนิด คือ
 21.1 กระต่ายจาม (*Scoparia dulcis*)
22. วัชพืชที่พบในวงศ์ Solanaceae มี 1 ชนิด คือ
 22.1 หล้าต่อมตอก (*Physalis minima*)
 22.2 มะแว้ง (*Solanum trilobatum*)

23. วัชพืชที่พบในวงศ์ Sterculiaceae มี 1 ชนิด คือ

23.1 เล้ง (*Melochia corchorifolia*)

วัชพืชต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

ตัวยิง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ruellia tuberosa*
- วงศ์ : Acanthaceae
- ชื่อสามัญ : -
- ชื่ออื่น ๆ : อังกาบ
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง ขนาดเล็ก สูงประมาณ 25-50 ซม.
 ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกตามข้อเป็นคู่ ๆ ใบเรียบไม่เป็นขน
 ดอก : ดอกออกตามซอกระหว่างก้านใบกับลำต้น ข้อหนึ่ง ๆ
 ประมาณ 2-3 ดอก ดอกมีสีม่วงน้ำเงินขนาดใหญ่ กลีบ
 ดอกมี 5 กลีบ โคนติดกันเป็นกระบอก
 ผล : เป็นฝักสีน้ำตาลเข้ม ยาว 2-3 ซม. แตกเป็น 2 กลีบ
 เมล็ดแบน
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชใบกว้าง รากพองคล้ายรากกระชาย ออกดอกตลอดปี
- (วิทยาศาสตร์กรมวิจัยแห่งประเทศไทย, 2520)

ผักเป็ด

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alternanthera sessilis*
- วงศ์ : Amaranthaceae
- ชื่อสามัญ : sessile joyweed
- ชื่ออื่น ๆ : ผักเป็ดขาว เปรี๊ยะแดง ผักแป้ว (เชียงใหม่)
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรงหรือทอดขนานไปกับพื้น มักมีรากออกตาม
ข้อของลำต้น ลำต้นค่อนข้างเป็นเหลี่ยม สีม่วง ภายใน
กลวง และมีขนเรียงเป็นแถว
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามเป็นคู่ ๆ ลักษณะยาวรี ยาว
2-6 ซม. กว้าง 1-2 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบ ขอบ
ใบเป็นฟันเลื่อยตื้น ๆ เกือบเรียบไม่มีก้านใบ
- ดอก : ออกเป็นกลุ่ม (head) ตามซอกใบ ช่อดอกไม่มีก้าน สี
ขาว ยาว 5-7 มม. ดอกย่อยมีกลีบเลี้ยงปลายแหลม
ยาว 2-2.5 มม. เกสรตัวผู้มี 2-3 อัน
- ผล : มีลักษณะเป็นรูปไต ตรงปลายหักเว้าแบน และมีสีน้ำตาล
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุก พบในนาข้าวใกล้คันทนา และตามคลองทั่วไป
(ชวีชัยและศักดิ์ดา, 2525)

ผักขมหนาม

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Amaranthus spinosus*
- วงศ์ : Amaranthaceae
- ชื่อสามัญ : spiny amaranth
- ชื่ออื่น ๆ : ผักโขมหนาม ผักโขมหนาม
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง แตกกิ่งก้านสาขามาก อวบน้ำ ลำต้นเป็น
เหลี่ยม บางครั้งอาจมีสีแดง
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกสลับกัน ขั้วละใบ ปลายใบแหลม
ฐานใบคอดย ๆ เร็วแควลงจนถึงก้านใบ ขอบใบเป็น
คลื่นน้อย ๆ ก้านใบยาวเท่า ๆ กับตัวใบ ผิวก้านใบนูน
ขึ้นทางด้านท้องใบ โคนก้านใบมีหนามแข็งตรงยาว
1 ซม.
- ดอก : ออกเป็นช่อ ตามปลายกิ่งหรือง่ามใบ ดอกย่อยมีกลีบ
เลี้ยง และกลีบดอก 5 กลีบ
- ผล : เมื่อกำเต็มที่มีลักษณะกลมรี และแตกออก มีเมล็ดอยู่ภายใน
ใน 1 เมล็ด โดยเมล็ดมีสีน้ำตาลแดงจนถึงสีดำ รูป
ร่างคล้ายเลนส์ เป็นมัน
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุกที่มีระบบรากแก้วที่ยาวลึกลงไปในดิน (วิชัชชัยและ
ศักดิ์ดา, 2525)

ผักขมหัว

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Amaranthus viridis*
- วงศ์ : Amaranthaceae
- ชื่อสามัญ : slender amaranth
- ชื่ออื่น ๆ : ผักขม ผักโขมหวาน ผักขมเกลี้ยง
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง อวบน้ำ เรียบเป็นมัน แตกกิ่งก้านสาขา
ไม่มาก ต้นสีเขียวไม่มีหนาม
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกสลับข้างข้อละใบ ใบรูปกลมออกสาม
เหลี่ยม โคนใบกว้าง ปลายใบเรียวมน หรือมีรอยหยัก
เล็ก ๆ ที่ปลาย ก้านใบยาวเท่า ๆ กับใบ
- ดอก : ออกเป็นช่อ ตามปลายกิ่งหรือง่ามใบ ช่อดอกประกอบด้วย
ดอกย่อยขนาดเล็กสีม่วงปนเขียว ไม่มีก้าน ติดอยู่
เป็นกลุ่มรอบแกนกลางของช่อ ดอกย่อยมีแผ่นสีเขียว
คล้ายใบเป็นแผ่นบางรองรับอยู่ กลีบเลี้ยงและกลีบดอก
มี 3 กลีบ
- ผล : เมื่อกำเต็มที่มีลักษณะกลมรี แตกแบบไม่สม่ำเสมอ หรือ
ไม่แตกเลย
- เมล็ด : มีสีน้ำตาลแดง รูปร่างคล้ายเลนส์ เป็นมัน มีขนาดเล็ก
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุกที่มีระบบรากแก้ว (ทวิชชัยและศักดิ์ดา, 2525)

บานไม่รู้โรยป่า

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gomphrena celosioides*
- วงศ์ : Amarantheceae
- ชื่อสามัญ : bann mai ruu roi paa
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : แตกกิ่งก้านสาขานอนราบไปกับพื้น ปลายยอดและข้อ
 ดอกชูขึ้น มีขนยาวคล้ายสำลี ปกคลุมเห็นได้ชัด
 ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ รูปรียาว ไม่มี
 ก้านใบ หลังใบเรียบ ท้องใบมีขน ปลายใบมน
 ดอก : ดอกเป็นช่อ สีขาว ไม่มีก้านช่อดอก แรกออกเป็นรูป
 ทรงกลม แล้วจึงยืดขยายยาวออกช่อดอกประกอบด้วย
 ดอกย่อยจำนวนมากดอกย่อยถูกรองรับด้วยแผ่นสีเขียว
 คล้ายใบ กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมี 5 กลีบ ด้านนอก
 ของกลีบมีขน
 ผล : มี 1 เมล็ด สีน้ำตาลอ่อน
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุกที่มีระบบรากแก้ว (ชวีชัยและศักดิ์ดา, 2525)

แพงพวยบก

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Catharanthus roseus*
- วงศ์ : Apocynaceae
- ชื่อสามัญ : madagascar
- ชื่ออื่น ๆ : นมอิน ผักปอดบก แพงพวยฝรั่ง
- ลักษณะทั่วไป :
- ต้น : เป็นพืชพุ่มเตี้ย มีกิ่งก้านสาขามาก ลำต้นสูงเต็มที่ประมาณ 3 ฟุต
 - ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกเป็นคู่ ๆ ตรงข้ามกัน ลักษณะของใบเป็นรูปไข่หนา มีสีเขียวเข้ม ขอบใบจะเรียบไม่มีจัก ปลายใบมน โคนใบแหลมหรือบางทีก็มน เส้นกลางใบเป็นสีเขียวอ่อน หรือสีเหลืองเป็นเส้นเห็นได้ชัดมาก มีใบดกมาก
 - ดอก : ดอกมีอยู่ 2 สี คือ สีขาว และสีชมพู ถ้าเป็นสีขาว ตรงกลางดอกจะเป็นสีเหลือง และถ้าเป็นสีชมพู ตรงกลางดอกจะเป็นสีแดง ดอกจะรวมกันเป็นกลุ่ม ๆ อยู่ตามส่วนยอดของลำต้น กลุ่มหนึ่ง ๆ จะมีดอกอยู่ประมาณ 3-6 ดอก ดอกจะมีอยู่ขึ้นเดี่ยว และมี 5 กลีบ
 - ผล : เป็นฝักรูปทรงกระบอกเมื่อแก่จัดจะแตกออกเป็น 2 ซีก จะมีเมล็ดอยู่ภายในมากมาย

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด

อื่น ๆ : - (วิกส์, 2530)

หญ้างวงช้าง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Helitropium indicum*
- วงศ์ : Boraginaceae
- ชื่อสามัญ : Indian heliotrope
- ชื่ออื่น ๆ : ผักแพพขาว หวายงวงช้าง
- ลักษณะทั่วไป :
- ต้น : ต้นอวบน้ำ บางครั้งปรากฏร่องลึกบนลำต้น มีขนหยาบๆ สีขาว ปกคลุมทั้งต้น โดยเฉพาะตามยอดอ่อนจะเห็นขน ได้ชัดเจน
 - ใบ : เป็นใบเดี่ยวออกสลับกัน หรือตรงข้ามกัน ลักษณะทรง ทรงกลมรี ปลายใบแหลมสั้น กลางใบกว้างออก โคนใบเรียวเข้าหาเส้นกลางใบทั้งสองด้าน ทำให้มองดูคล้ายเป็นปีกของก้านใบ ใบมีรอยขนหรือขนปุกคลุมแน่นทั้งสองด้าน ขอบใบมีรอยหยักเป็นคลื่น เส้นใบขนานตัดด้านท้องใบ และเป็นร่องบนหลังใบ
 - ดอก : เป็นช่อออกตามยอดหรือตรงข้ามกับใบ ยาว 3-10 ซม. สีขาว หรือขาวเจือม่วงอ่อนๆ ดอกย่อยเรียงตัวกันเป็นสองแถว อยู่เฉพาะด้านบนของก้านช่อดอก บานจากโคนไปปลายช่อใบ ปลายช่อโค้งงอ คล้ายงวงช้างชูขึ้น ดอกย่อยมีกลีบเลี้ยงสีเขียว 5 กลีบ ขนาดไม่เท่ากัน

มีขนละเอียดปกคลุมอยู่ กลีบดอกสีฟ้าเกือบขาว ติดกัน
ตลอด ที่ขอบมีรอยหยักตื้น ๆ แบ่งเป็น 5 กลีบ

ผล : ทรงกลมขนาดยาว 4-5 มม. จะแบ่งเป็น 2 ซีกเมื่อผล
แก่ซีกละ 2 ช่อง ช่องด้านในว่างและใหญ่กว่าช่องด้าน
นอก ช่องด้านนอกมี 1 เมล็ด

การขยายพันธุ์ : โดยอาศัยเมล็ด

อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุก มีระบบรากแก้ว เกิดตอนฤดูฝน ถึงหน้าแล้งตาย
(ทวีชัยและศักดิ์ตาม, 2525)

ผักเสี้ยนผี

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cleome viscosa*
- วงศ์ : Cleomaceae
- ชื่อสามัญ : wild spider
- ชื่ออื่น ๆ : ผักส้มเสี้ยนผี
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง ลำต้นมีขนแบบปุ่ม ๆ (glandular hair) แตกกิ่งก้านสาขาปานกลาง
- ใบ : เป็นใบประกอบออกสลับกัน มีใบย่อย 3-5 ใบ ออกจากจุดเดียวกัน ใบย่อยเป็นรูปไข่รียาว ใบกลางค่อนข้างใหญ่กว่าใบข้าง มีก้านใบประกอบยาว 1-5 ซม.
- ดอก : ออกเดี่ยว ๆ ตามซอกใบ บนก้านช่อดอกยาว 1 ซม. กลีบดอกมี 4 กลีบ สีเหลืองสด
- ผล : เป็นฝักยาว 3-9 ซม. มีขนเป็นปุ่มปกคลุมตลอดฝัก ปลายเรียว เมล็ดมีจำนวนมาก ลักษณะกลม สีน้ำตาลเข้ม
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุก มีระบบรากแก้ว (ธวัชชัยและศักดิ์ดา, 2525)

กะเม็ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Eclipta prostrata*

วงศ์ : Compositae

ชื่อสามัญ : false daisy

ชื่ออื่น ๆ : กะเม็งตัวเมีย หญ้าสับ

ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง หรืออาจมีบางส่วนทอดขนานไปตามพื้นดิน ลำต้นค่อนข้างกลม ที่โคนต้นบางครั้งมีสีแดงอมม่วง มีขนทั้งสากมือสีขาวปกคลุมทั่วไป แตกแขนงเป็นจำนวนมาก

ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ ไม่มีก้าน ใบยาว เรียว ฐานใบมีรอยเว้าเข้าและบานออกเล็กน้อยทั้งสองด้าน ปลายใบค่อนข้างแหลม ขอบใบมีรอยหยักตื้น ๆ มีขนปกคลุมทั่วทั้งใบ เส้นใบเห็นชัด

ดอก : เป็นช่อ (capitulum) ออกตามซอกใบหรือที่ยอด เป็นกลุ่มแน่นสีขาว มีส่วนที่คล้ายกลีบเลี้ยง 5-6 กลีบ ดอกย่อยมี 2 แบบ ดอกที่อยู่รอบนอกเป็นดอกตัวเมีย มีลักษณะของกลีบดอกเป็นแผ่นยื่นออกมาสีขาว ปลายมน ดอกที่อยู่ตรงกลางมีลักษณะเป็นรูปถ้วย กลีบดอกติดกัน

ปลาขยอกเป็นแจก ๆ

ผล : สีเหลืองปนดำ ขยอกมีน้ำสีดำ เมื่อแก่จะแตกให้เมล็ด
หลุดออกมาออกมา

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด

อื่น ๆ : เป็นพืชขนาดเล็กที่มีระบบรากแก้ว ชอบที่ตื้นน้ำขังหรือที่ชื้นแฉะ
(ข้าวชัยและศักดิ์ดา, 2525)

ผักคราด

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Spilanthus acmella*
- วงศ์ : Compositae
- ชื่อสามัญ : Brazil cress
- ชื่ออื่น ๆ : คราดหัวแหวน ผักเผ็ด ดอกตุ้มหู
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง สูงประมาณ 20-50 ซม.
 ใบ : เป็นใบเดี่ยว ขนาดใหญ่ ผิวใบสาก และมีขน
 ดอก : ออกเป็นช่อ ดอกย่อยสีเหลือง เป็นกลุ่ม จะออกที่
 ยอดและตามซอกใบ
 ผล : เป็นแผ่นบาง แห้ง มีเปลือกเป็นแผ่นบาง ๆ หุ้มอยู่
 เมื่อแก่เปลือกหลุดแยกออกเป็น 2 ซีกได้ง่าย มีเมล็ดสี
 เทาดำ มีขนอ่อนสีขาวอยู่ที่ขอบ 2 ด้าน
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุก มีกิ่งก้านสาขามาก มีระบบรากแก้ว (ภวัชชีย์และ
 ศักดิ์ดา, 2525)

ต้นตูกแก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tridax procumbens*

วงศ์ : Compositae

ชื่อสามัญ : teen tukkae

ลักษณะทั่วไป : ต้น : กอคนอนไปตามพื้น ทุยอดและดอกขึ้น ที่กลางที่ติดดินจะ

งอกรากและแตกยอดเป็นต้นใหม่ลำต้นมีขนสีขาวปกคลุม

ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกันเป็นคู่ๆ ก้านใบยาว มีขน ใบเป็นหยักห่าง ๆ มีขนทั้งด้านท้องและหลังใบ

ดอก : ออกเป็นช่อ (head) บนก้านช่อดอกที่ค่อนข้างยาวออก จากปลายยอด มีขนปกคลุมตลอดความยาวก้านช่อโดย

เฉพาะใกล้ช่อดอก ช่อดอกประกอบด้วยดอกย่อยจำนวนมากอัดแน่นรวมกันอยู่เป็นกลุ่ม ดอกย่อยมี 2 แบบ

ดอกที่อยู่รอบนอกจำนวน 5-6 ดอกแต่ละดอกมี 1 กลีบ กลีบดอกสีขาวอมเหลืองดอกที่อยู่ตรงกลางมีเป็นจำนวน

มาก มีลักษณะเป็นรูปกรวยอัดกันแน่นกลีบดอกสีเหลือง

ผล : รูปรียาว สีดำ มีขนปกคลุมหนาแน่น ภายในมี 1 เมล็ด

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด

อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุกอายุข้ามปี มีระบบรากแก้ว ปลายยอดมีเส้นเล็ก ๆ

(pappus) จำนวนประมาณ 20 เส้น ช่วยในการพยุงเมล็ดลอยไปไกล ๆ (เว็ชชีชยและศีกดิ์ดา, 2525)

หญ้าละออง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Vernonia cinerea*
- วงศ์ : Compositae
- ชื่อสามัญ : little ironweed
- ชื่ออื่น ๆ : หมอน้อย หญ้าดอกขาว
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง แตกกิ่งก้านสาขาไม่มากนัก มีขนสั้นๆ ปกคลุมเล็กน้อย
- ใบ : เป็นใบเดี่ยวออกสลับกันข้างละใบ ใบล่างจะมีลักษณะป้อม ส่วนใกล้ ๆ ยอดจะยาวรี ปลายใบแหลม ขอบใบมีหยักตื้น ๆ ฐานใบเรียวแคบลงจนถึงก้านใบ โคนก้านใบมักมีใบเล็ก ๆ อีก 2 ใบ
- ดอก : ออกเป็นกลุ่ม (head) ติดกันที่ยอด แต่ละกลุ่มมีดอกย่อยประมาณ 20 ดอก มีกลีบรองดอกหลายกลีบ เป็นเส้นแหลมคม กลีบรองดอกชั้นนอกสุดค่อนข้างสั้น ดอกย่อยลักษณะเป็นหลอด กลีบดอกสีม่วงแดงอ่อน เมื่อดอกแก่จะเป็นสีขาว
- ผล : เป็นเส้นบางยาวประมาณ 2 มม. ส่วนบนมีสีขาวจำนวนมาก
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด

อื่น ๆ

: เป็นพืชล้มลุกมีอายุปีเดียว มีระบบรากแก้ว (ชวิษชัยและศักดิ์ดา,
2525)

ผักบึ้ง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ipomoea aquatica*
- วงศ์ : Convolvulaceae
- ชื่อสามัญ : morning-glory
- ชื่ออื่น ๆ : ก่าจร ผักทอดยอด
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ต้นเรียว ไม่มีขน เลื้อยไปบนผิวน้ำหรือที่ขึ้นและ ภาย
ในลำต้นกลวง
- ใบ : ออกสลับกัน ตัวใบลักษณะคล้ายใบหอก ปลายใบเรียว
แหลม ฐานใบกว้าง แล้วเว้าเข้า ขอบใบเรียบหรือ
อาจเป็นคลื่นน้อย ๆ มีก้านใบยาว
- ดอก : ออกจากซอกใบ ก้านช่อดอกชูตั้งขึ้นยาว กลีบเลี้ยงสีเขียว
เขียว ปลายกลีบแหลม กลีบดอกสีขาว หรือม่วงแดงติดกัน
เป็นหลอด ส่วนโคนเป็นหลอดเล็ก ๆ ส่วนปลายบานออก
เป็นรูประฆัง
- ผล : ลักษณะกลมรี มีเมล็ด 2-4 เมล็ด
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชที่มีอายุข้ามปี (ชวิชัยและศักดิ์ดา, 2525)

ตำลึง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Coccinia grandis*
- วงศ์ : Cucurbitaceae
- ชื่อสามัญ : ivy gourd
- ชื่ออื่น ๆ : ผักตำลึง
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นเลื้อยขนานตามพื้นดิน
 ใบ : เป็นใบเดี่ยว ใบออกสลับกันใบมีสีเขียวเข้มเป็นมันเงา
 ฐานใบโค้งเข้าคล้ายรูปหัวใจ เส้นใบเห็นได้ชัด ขอบ
 ใบมีรอยหยักเป็นคลื่นเล็กน้อย ก้านใบยาว ระหว่าง
 ฐานใบ กับลำต้นมีมือเกาะ ลักษณะเป็นเส้นม่วงงอ
 ดอก : เป็นดอกเดี่ยวกลีบดอกชั้นนอกสีขาว ปลาสมนโคนสีม่วง
 ผล : เป็นผลเดี่ยว ลักษณะยาวรี มีลายบนผิว และมีขนสีขาว
 เคลือบบนผิว เมื่อสุกจะมีสีแดงสด
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุก ประเภทเถาเลื้อย มีระบบรากแก้ว (จเร
 และทิพย์พรรณ, 2518)

ผักกาดิน

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Trichosanthes integrifolia*
- วงศ์ : Cucurbitaceae
- ชื่อสามัญ : -
- ชื่ออื่น ๆ : แตงผี
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นเลื้อยไปตามดิน หรือขึ้นคลุมต้นไม้ มีมือสำหรับยึดเกาะเรียก Tendril
- ใบ : เป็นใบเดี่ยวออกสลับกัน ลักษณะใบเว้า ใบมีขนหยาบ
- ดอก : มีดอกสีขาว ทรงกรวยยาวประมาณ 2 ซม.
- ผล : ผลมีลักษณะกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2.5 ซม. เมื่อสุกจะมีสีแดง ภายในมีเมล็ดมากมาย
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : ชอบขึ้นเป็นกลุ่มคลุมต้นยางพารา ทำให้ต้นยางพาราช้ำกการเจริญเติบโต หรืออาจตายได้ (อำเภอ, สกล และจเร, 2528)

หญ้ากกดอกขาว

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cyperus brevifolius*
- วงศ์ : Cyperaceae
- ชื่อสามัญ : green kyllinga
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าหัวโม่ง
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : มีลำต้นใต้ดิน ทอดขนานไปกับพื้น ค่อนข้างยาว มีกาบสีน้ำตาลปนแดงหุ้มอยู่ ลำต้นที่ชูช่อดอกตรงขึ้นไปเป็นรูปสามเหลี่ยมสูง 10-30 ซม. มีรากฝอยแตกออกตามบริเวณข้อของลำต้นใต้ดิน
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกจากโคนของลำต้นที่ชูช่อดอก แผ่นใบเรียวยาว ขอบใบเรียบปลายใบแหลม โคนใบเป็นกาบหุ้มลำต้นไว้ สีน้ำตาลปนแดง
- ดอก : ออกเป็นช่อ ประกอบด้วยช่อดอกย่อยจำนวนมาก อัดแน่นเป็นทรงกลมอยู่ปลายยอด ที่ฐานของช่อดอกมีแผ่นสีเขียวคล้ายใบจำนวน 3 ใบ ยาว 1 แผ่น สั้น 2 แผ่น ช่อดอกประกอบด้วยดอกย่อย 2 ดอก ดอกที่อยู่ด้านล่างมีแต่กาบสีเขียวบางใส และจะอยู่ในลักษณะที่พับงอเข้าหากันปลายแหลม ไม่มีส่วนอื่น ๆ ดอกทั้งช่อจะเป็นสีเขียวอ่อน และจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอ่อนเมื่อแก่

ผล : ลักษณะเป็นรูปไข่ ปลายบนค่อนข้างแบน และมีสีน้ำตาล

มักจะร่วงไปพร้อม ๆ กับช่อดอก

การขยายพันธุ์ : โดยอาศัยเมล็ดและลำต้นใต้ดิน

อื่น ๆ : เป็นกอกที่มีอายุข้ามปี พบในนาข้าวและที่ชุ่มชื้นทั่วไป (ศรีษะชัย และศักดิ์ดา, 2525)

กกขนาก

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cyperus difformis*
- วงศ์ : Cyperaceae
- ชื่อสามัญ : smallflowered umbrellaplant
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าสลาบ
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นเป็นรูปสามเหลี่ยมเห็นได้ชัดเจนปลายยอด โคน
ต้นมีสีน้ำตาลแดง และมักมีหน่อเจริญออกมา มีราก
ฝอยสีแดงจำนวนมาก
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกที่โคนของลำต้น ใบยาวเรียว โคน
ใบแผ่ออกเป็นกาบหุ้มลำต้น ปลายใบแหลมขอบใบเรียบ
มีจำนวนไม่มาก
- ดอก : เป็นช่อ (simple or compound umbel) ที่โคน
ก้านช่อดอก มีแผ่นสีเขียวคล้ายใบ (bract) 1-4 ใบ
รองรับอยู่ ช่อดอกประกอบด้วยช่อดอกย่อยจำนวนมาก
เรียงอยู่บนก้านช่อดอก ในลักษณะที่เป็นกลุ่ม และค่อนข้าง
กลม ช่อดอกย่อยมีลักษณะ เป็นรูปหอกที่มีขอบขนาน
และแบน ประกอบด้วยดอกย่อย 8-25 ดอก เรียงสลับ
กัน ดอกย่อยจะมีกาบเป็นรูปไข่กลับ ด้านบนกว้าง
ปลายกลม มีลายเส้นค่อนข้างใส 3 เส้น

ผล : เป็นรูปไข่ มีสันเป็นสามเหลี่ยม สีเหลือง หรือน้ำ
ตาลอ่อน ผิวเรียบ และเป็นมัน

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด

อื่น ๆ : เป็นกกต้นเล็ก มีอายุปีเดียว (ทวีชัยและศักดิ์ดา, 2525)

หญ้าแห้วหมู

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cyperus rotundus*
- วงศ์ : Cyperaceae
- ชื่อสามัญ : purple nutsedge
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าขนหมู
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ต้นตรง เรียบไม่มีขน มีรากฝอยแผ่ขยายออกตามแนวราบโดยลำต้นใต้ดิน สีขาว อวบน้ำและเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแดงเมื่อแก่ ตาข้างไม่ปรากฏบนลำต้นใต้ดิน ลำต้นใต้ดินจะสร้างหัว (tuber) เป็นระยะ ๆ ติดต่อกันเป็นจำนวนมาก หัวมีลักษณะต่าง ๆ กัน ค่อนข้างกลมรี
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว คล้ายหญ้า ขาวเรียว กลางใบเป็นร่อง ปลายแหลม ขาวแตกต่างกัน เรียบเป็นมัน กาบใบที่หุ้มโคนต้นมีสีน้ำตาลอมแดง เกิดมาจากตาที่ฐานต้น
- ดอก : ออกเป็นช่อ (umbel) ที่ปลายช่อ โคนก้านช่อดอกมีแผ่นสีเขียวคล้ายใบ 2-4 ใบ ประกอบด้วยช่อดอก 3-9 ช่อ ที่ปลายช่อมีช่อดอกย่อย (spikelets) เกาะรวมกันอยู่ ช่อดอกย่อยมีสีน้ำตาลแดง ดอกย่อยมีกาบรูปไข่สีม่วงหรือน้ำตาล มีลายเส้น 3-7 เส้น ไม่ปรากฏกลีบดอก และกลีบเลี้ยง

- ผล : ขาวรี ประมาณ 1.55 มม. มีสันเป็นสามเหลี่ยม
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด ลำต้นใต้ดิน และหัว
- อื่น ๆ : เป็นกกที่มีอายุข้ามปี (วัชพืชและสีกัดดา, 2525)

หญ้าหนวดปลาชุก

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Fimbristylis littoralis*
- วงศ์ : Cyperaceae
- ชื่อสามัญ : lesser fimbristylis
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้ารัตเขียด หญ้าดอกแดง
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง ขึ้นเป็นกอใหญ่ ลำต้นที่ชูก้านดอกเป็นรูปสี่เหลี่ยมค่อนข้างแบนแข็ง มีรากฝอยสีน้ำตาลเป็นจำนวนมาก
- ใบ : เป็นใบเดี่ยวออกที่โคนของลำต้นในลักษณะที่สานกัน ใบยาวเรียว ส่วนโคนใบจะแผ่หุ้มลำต้น ขอบใบบางปลายใบแหลม
- ดอก : ออกเป็นช่อ ที่โคนของก้านช่อมีแผ่นสี่เหลี่ยมคล้ายใบ ซึ่งมักจะสั้นกว่าความยาวของช่อดอก ช่อดอกประกอบด้วยช่อดอกย่อยเป็นจำนวนมาก มีลักษณะค่อนข้างกลมปลายมนหรือแหลม สีน้ำตาลปนแดง มีก้านสั้น ๆ ดอกย่อยแต่ละดอกมีกาบ (glume) เป็นรูปไข่ค่อนข้างกว้าง สีน้ำตาล ปนแดง ปลายมน
- ผล : มีสีเหลือง หรือขาว รูปไข่กลับ ผิวขรุขระ มีร่องตามยาวและตามขวาง

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด

อื่น ๆ : เป็นกษณาเล็ก พบในนาข้าวทั่วไป (วัชพืชและเมล็ดคา,
2525)

หญ้าย่าง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Euphorbia heterophylla*
- วงศ์ : Euphorbiaceae
- ชื่อสามัญ : milk weed
- ชื่ออื่น ๆ : ใบต่างดอก
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง กลวงและอ่อน มีขนปกคลุมโดยตลอด มี
ยางขาว ต้นสีม่วงแดง แตกกิ่งก้านสาขาไม่มาก
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกสลับกัน แต่คู่ล่างสุด และบนสุดมัก
ออกตรงข้ามกันเป็นคู่ ก้านใบมีสีม่วงแดง และมีขน ใบ
มีหลายรูปร่าง ตั้งแต่ยาวรี ไปจนถึงกลม ปลายแหลม
ขอบใบเรียบ จักละเอียด หรืออาจหยักเป็นฟันไม้สาม
แฉก มีขนปกคลุมประปรายจนถึงไม่มีขนเลย
- ดอก : ออกที่ยอดเป็นกลุ่ม มีทั้งดอกตัวผู้และดอกตัวเมียปนกัน
ซึ่งถูกรองรับด้วยแผ่นสีเขียวคล้ายใบ (bract) หลาย
ใบ ดอกย่อยตั้งอยู่บนก้านสั้น ๆ ดอกสีขาวอมเขียว
- ผล : ทรงกลมไม่มีขน ลูกแก่จะแตกออกเป็น 3 กลีบ กลีบละ
1 เมล็ด เมล็ดทรงกลมมีสันขรุขระ คล้ายมีปลายแหลม
ด้านหนึ่ง สีนํ้าตาล

การขยายพันธุ์ : โดยอาศัยเมล็ด

อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุก มีระบบรากแก้วขึงลึก (เขี้ยวขี้และตักดา,
2525)

นํานมราชสีห์

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Euphorbia hirta*
- วงศ์ : Euphorbiaceae
- ชื่อสามัญ : garden spurge
- ชื่ออื่น ๆ : ผักโขมแดง . หญ้าน้ำหมึก
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : แตกกิ่งก้านสาขาจากโคนต้นใต้ดิน ตั้งขึ้นหรือแผ่ไปตามพื้นดิน ก้านสีออกแดง ๆ มีขนสีน้ำตาลเหลือง มียางขาวเหมือนนํานม
- ใบ : ออกตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ เป็นใบเดี่ยว ลักษณะรี ๆ คล้ายปีกแมลง ปลายใบแหลม ฐานใบโค้งเข้าไปเท่ากันขอบใบมีรอยหยัก ๆ ละเอียดคล้ายฟันเลื่อย ที่ปลายด้านปลายใบ กลางใบมักมีจุดสีม่วง กิ่งใบมีขนสีน้ำตาลเหลือง ก้านใบสั้น
- ดอก : เป็นช่อ (cyme) ออกจากซอกใบ ช่อหนึ่งมีช่อดอกย่อยย่อยออกเป็นกระจุกแน่นเป็นกลุ่มกลม ๆ 2-3 กลุ่ม มีสีเขียวปนม่วงแดง ดอกย่อยไม่มีก้านดอก
- ผล : ลักษณะทรงกลมออกสามเหลี่ยมมีรอยแตก 3 รอย มีขน
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุก อายุปีเดียว มีระบบรากแก้ว (รวิชัยและศักดิ์ดา, 2525)

น้ำนมราชสีห์ใหญ่

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Euphorbia hypericifolia*
- วงศ์ : Euphorbiaceae
- ชื่อสามัญ : snake weed
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นแผ่ไปตามดิน
 ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ ใบมีลักษณะป้อม
 ปลายใบมน เห็นเส้นกลางใบชัดเจน
 ดอก : ออกเป็นช่อ เกิดตามซอกใบ มีสีม่วงแดง
 ผล : -
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุก เนื้ออ่อน. (โครงการวัสดุการเรียนการสอนวิชา
 ชีววิทยา หน่วยชีววิทยา, 2526)

ลูกใต้ใบ

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Phyllanthus niruri*
- วงศ์ : Euphorbiaceae
- ชื่อสามัญ : seed-under-leaf
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าใต้ใบ มะขามป้อมดิน
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ต้นตั้งตรง เรียบ แตกกิ่งก้านสาขาบ้างเล็กน้อย
 ใบ : เป็นใบประกอบ ออกสลับกัน ประกอบด้วยใบย่อยออกตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ ใบย่อยลักษณะกลมยาว ปลายใบกลม ฐานใบกลม ท้องใบมีสีเขียวซีดกว่าหลังใบ มีก้านใบสั้นมาก
 ดอก : เป็นดอกเดี่ยว ออกตามซอกใบย่อย มีสีเขียวหรือสีเขียวนวล ก้านดอกสั้น
 ผล : ทรงกลมค่อนข้างแบน แขนงผลลงมาจากก้านใบประกอบ ผลแก่จะแตกออกเป็นกลีบ 3 กลีบ กลีบละเมล็ด ทำให้เมล็ดมีลักษณะคล้ายผลผ่าซีกคือเป็นรูปสามเหลี่ยม มีด้านเรียบ 2 ด้าน และโค้งออก 1 ด้าน
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุกอายุปีเดียว มีระบบรากแก้ว (หัวขั้วและศีกัดดา, 2525)

หญ้าขน

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Brachiaria mutica*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : paragrass
- ชื่ออื่น ๆ :
- ลักษณะทั่วไป :
- ต้น : มีลำต้นชูขึ้นหรือบางครั้งโน้มลงพื้น ลำต้นมีขนโดยตามข้อและกาบใบจะมีขนยาวฟูเห็นได้ชัดเจน
 - ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกสลับข้างกัน แผ่นใบรียาว เรียบหรือมีขนบาง ๆ ที่รอยต่อ ระหว่างแผ่นใบและกาบใบ จะมีขน (ligule) กาบใบติดกับต้นอย่างหลวม ๆ
 - ดอก : ออกเป็นช่อ แยกออกจากกันห่าง ๆ เป็นช่อเล็ก ๆ ปลายช่อจะโน้มลงดิน ช่อดอกย่อยจะออกเป็นคู่ ก้านช่อดอกย่อยสั้นมีกาบ 2 อันที่ด้านล่าง กาบล่างมีลายเส้น 1- 5 เส้น กาบล่างยาวเท่า ๆ กาบบน ช่อดอกมีสีเขียวคล้ำ
 - ผล : เป็นแบบ 1 ผล 1 เมล็ด
- การขยายพันธุ์ : โดยอาศัยเมล็ด และไหล
- อื่น ๆ : เป็นหญ้าสะเทินน้ำสะเทินบก ลักษณะเด่นคือ มีขนตามข้อและมีไหล พบตามดินขึ้น (ทวีชัยและศักดิ์ดา, 2525)

หญ้าร้างนก

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Chloris barbata*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : swollen fingergrass
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป :
- ต้น : ลำต้นตั้งตรง มีไหลทอดไปตามพื้นโคนต้นแบน ท้องมีสีน้ำตาลถึงม่วง แตกรากตามข้อ ลำต้นเรียบ
 - ใบ : เป็นใบเดี่ยว แผ่นใบยาวเรียว มีขนยาวตามขอบใบ และตรงโคนแผ่นใบใกล้แนวต่อกับกาบใบ กาบใบเรียบ
 - ดอก : ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ประกอบด้วยช่อดอกที่แตกออกคล้ายนิ้วมือยาวขึ้นไป 5-20 ช่อ มีสีม่วงช่อดอกย่อยจะเรียงตัวกันบนด้านเดียวของก้านช่อดอกใหญ่ มีสีเขียวนม่วง ปลายช่อมีขนเส้นสีม่วง ยาวยื่นออกไป 3 เส้น ยาว 4-6 มม. ทำให้ดูเหมือนว่าช่อดอกเป็นขนยาว
 - ผล : -
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นหญ้าที่มีอายุปีเดียว หรือข้ามปี พบตามที่ดอน ที่ว่าง ที่แห้งแล้ง (ธวัชชัยและศักดิ์ดา, 2525)

หญ้าแพรง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cynodon dactylon*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : bermuda grass
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าแพรง
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ต้นเล็กแผ่ราบมีไหล แตกไปตามพื้น ข้อที่แตะดินจะมี
รากงอกออกมา แตกกิ่งก้านสาขาลามไปทั่ว ลำต้นบาง
ครึ่งมีสีม่วงแดง แต่ละข้อมีใบอยู่ 2 ใบ
ใบ : กาบใบยาว แต่สั้นกว่าปล้อง ใบเรียบ มีขน (ligule)
สีขาวออกเป็นวงรอบรอยต่อระหว่างกาบใบกับแผ่นใบ
เห็นได้ชัด แผ่นใบอาจเรียบหรืออาจมีขนบนหลังใบ
ดอก : ออกเป็นช่อที่ยอด ช่อหนึ่งมี 3-6 ช่อดอกย่อย ช่อดอก
ย่อยเป็นเส้นสีเขียวเทาถึงม่วง มีดอกย่อยเรียงกันเป็น
สองแถว อัดแน่นอยู่บนด้านหนึ่งของก้านดอกย่อย
ผล : มีขนาดเล็กมาก รูปไข่ สีน้ำตาลไปจนถึงแดง
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด ไหล และลำต้นใต้ดิน
- อื่น ๆ : ลักษณะเด่น จะมีขนสีขาวขึ้นเป็นวงที่รอยต่อระหว่างกาบใบและ
แผ่นใบ และมีขนขึ้นเป็นแถวอยู่ที่สันขอบกาบนอกของดอก
(รวิชัยและศีกดิ์ดา, 2525)

หญ้าปากควาย

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dactyloctenium aegyptium*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : crowfootgrass
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าปากควาย
- ลักษณะทั่วไป :
- ต้น : ลำต้นตั้งขึ้น มีไหล แตกออกจากโคนต้น ข้อที่ติดกับพื้นดินจะออกรากและแตกยอดออกเป็นต้นใหม่ได้ ต้นอ่อนจะมีลำต้นแบน
 - ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกสลับข้างกัน ลักษณะเรียบ ยาว มีขนปกคลุมทั่วไปโดยเฉพาะที่ขอบใบและลายเส้นใต้ใบรอยต่อระหว่างแผ่นใบกับกาบใบจะมีเยื่อ (ligule) บางๆ ที่ปลายเยื่อแยกเป็นขนฝอย ๆ กาบใบอัดแน่นกับลำต้นเรียบ
 - ดอก : เป็นช่อ (spike) ออกปลายยอด จากจุดเดียวกันจำนวน 2-7 ช่อ มองคล้ายนิ้วมือ ปลายช่อโค้งขึ้น ประกอบด้วยช่อดอกย่อย เป็นจำนวนมาก แต่ละช่อดอกยังมีดอกย่อย 3-4 ดอก ช่อดอกย่อยประกบด้วยกาบ 2 อัน มีขน กาบนอกที่หุ้มดอกย่อย มีขนแหลมแข็งโค้งอยู่ตอนปลายยื่นยาวออกไป กาบในสั้นกว่ากาบนอก

ผล : ลักษณะทรงกลม ฮาว 1 มม. มีแนวขรุขระตามขวาง
สีน้ำตาล

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด และไหล

อื่น ๆ : เป็นพื้ที่มีอายุปีเดียว (วัชพืชและตักัดดา, 2525)

หญ้าตีนนก

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Digitaria adscendens*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : crabgrass
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าปล้องข้าวนก
- ลักษณะทั่วไป :
- ต้น : ลำต้นทอดนอนไปตามพื้นที่โคนต้นมีสีน้ำตาลออกแดงตามตามข้อจะแตกรากและกิ่งแผ่กว้างออกไป
 - ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกัน แผ่นใบยาวเรียว ปลายใบแหลม ขอบใบขนานเป็นคลื่นเล็กน้อย ฐานใบกลม มีขนยาวสีขาวที่โคนแผ่นใบ และกาบใบ
 - ดอก : ออกเป็นช่อ มี 2-9 ช่อ ก้านช่อเป็นรูปสามเหลี่ยมที่สันแผ่เป็นปีกออกมา แต่ละช่อประกอบด้วยช่อดอกย่อยจำนวนมากอัดแน่นอยู่ สีเขียว
 - ผล : ยาวเท่า ๆ กับดอกย่อย หรือสั้นกว่าเล็กน้อย เรียวยาว ปลายแหลม สีเหลือง หรือสีน้ำตาล ออกม่วง
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด และส่วนของต้น
- อื่น ๆ : เป็นหญ้าอายุปีเดียว (วัชพืชและศัตรูคั่ว, 2525)

หญ้าข้าวนก

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Echinochloa colona*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : jungle rice
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้านกเขา หญ้านกสีชมพู หญ้าปล้อง
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นมีสีม่วงแดง เรียวและเรียบข้อพองและงอเอนออก
 ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกสลับข้างกัน แผ่นใบยาวเรียว โคนใบแผ่เป็นกาบหุ้มลำต้นไว้ ไม่ปรากฏเยื่อ ตรงบริเวณเวณรอยต่อระหว่าง แผ่นใบและกาบใบ
 ดอก : ออกเป็นช่อ แยกเป็นช่อสั้น ๆ หลายช่อ ออกสลับกันช่อดอกย่อยอัดแน่นเป็นกลุ่ม เกือบไม่มีก้านช่อดอก ช่อดอกย่อยยาว มีขน อยู่ปลายช่อสั้น ๆ มีกาบอยู่ 2 อัน สีเขียวหรือเขียวอมม่วง กาบล่างขนาดเล็ก มีขนอ่อนปกคลุมและขนแข็งบนหลายเส้น มีหลายเส้น 3 เส้น กาบล่างยาวเป็นครึ่งหนึ่งของช่อดอกย่อย กาบบนมีหลายเส้น 5 เส้น
- ผล : มี 1 เมล็ด
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นหญ้าอายุปีเดียว ต้นแผ่ออกจากโคน ชูยอดสูงขึ้น (วัชพืชและศัตรูตา, 2525)

หญ้าตีนกา

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Eleusine indica*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : goosegrass
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าปากควาย หญ้าตีนนก
- ลักษณะทั่วไป :
- ต้น : ต้นแผ่ออกจากโคนแล้วชูตั้งขึ้น เมื่อแตกยอดขึ้นไปสูง ๆ ต้นจะเอนนอนไปตามพื้น ลำต้นของต้นอ่อนจะแบนมีสีขาว หรือสีเขียวอ่อน เห็นได้ชัด
 - ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกสลับกัน แผ่นใบยาวเรียว ทอใบขนาน โคนใบแผ่เป็นกาบหุ้มลำต้นไว้ มีเยื่อ (ligule) เป็นแผ่นบาง ๆ ตรงรอยต่อระหว่างแผ่นใบและกาบใบที่โคน แผ่นใบ และกาบใบจะมีขนสีขาว ยาวปกคลุมประปราย
 - ดอก : ดอกเป็นช่อ บนก้านช่อที่ส่งดอกสูงขึ้นไป แยกเป็น 2-7 ช่อ ตรงหรือโค้งเล็กน้อย แต่ละช่อประกอบด้วยช่อดอกย่อยจำนวนมาก แต่ละช่อดอกย่อย มีดอกย่อย 3-5 ดอก ช่อดอกย่อยมีกาบ 2 กาบ เป็นแผ่นบาง กาบล่างมีลายเส้น 1 เส้น กาบบนยาวเท่าๆ กับกาบล่าง และสั้นกว่าช่อดอกย่อย ยาว เรียว ปลายแหลม มีลายเส้น

1-5 เส้น ดอกย่อยมีกาบนอก (lemma). คล้ายกาบ
ของช่อดอก รูปไข่ ปลายแหลม กาบนอกจะร่วงติดไป
กับเมล็ด

ผล : เป็นรูปไข่ยาว สีน้ำตาลแดง จนถึงดำ มีสันออกเป็น 3
ด้าน

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด

อื่น ๆ : เป็นหญ้าที่มีอายุปีเดียว (ธวัชชัยและศักดิ์ดา, 2525)

หญ้าคา

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Imperata cylindrica*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : cogongrass
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง ทั้ง สูงประมาณ 15-20 ซม. มี 1-4
 ข้อ ไม่มีกิ่ง ตามข้อมีขน เห็นได้ชัดเจนโคนต้น
 ใบ : แตกจากลำต้นใต้ดิน กาบใบเรียบ ขอบใบมีขน ข้อนกัน
 หุ้มโคนต้น มีเยื่อ (ligule) ที่รอยต่อระหว่างกาบใบ
 และแผ่นใบ แผ่นใบส่วนฐานกว้างแล้วเรียวไปสู่ปลาย
 ปลายใบแหลม เส้นกลางใบสีขาว ขนาดของแผ่นใบ
 แตกต่างกันไปมาก
 ดอก : ออกเป็นช่อเดี่ยว ทรงกระบอกยาว 5-20 ซม. ดอก
 ช่ออยู่ติดกันแน่น ช่อดอกแก่เป็นขนฟูสีขาว เป็นมัน
 เหมือนไหม ก้านดอกยาวไม่เท่ากัน ดอกย่อยรูปแหลม
 ยาวรี ล้อมด้วยขนสีขาว มีกาบ 2 อัน กาบบนยาวกว่า
 กาบล่างเล็กน้อย กาบนอกรูปไข่ หรือกลม ปลายแหลม
 โปร่งแสง มีขน กาบในกว้างมาก มีขอบหักเหมือน
 กาบนอก มีขน

ผล : มี 1 ผล ต่อดอกย่อย 1 ดอก ลักษณะยาวเรียว สีน้ำ

ตาล เมล็ดแก่จะปลิวไปตามลม

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด และขยายลำต้นใต้ดิน (เป็นเส้นกลมสีเขียวทอดยาว มีข้อเห็นได้ชัดเจน ผิวเรียบ หรือมีขนบ้างเล็กน้อย)

อื่น ๆ : เป็นหญ้าที่มีอายุข้ามปี ออกดอกในฤดูแล้ง (วัชพืชและสัตว์เคี้ยว
2525)

หญ้าดอกขาว

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Leptochloa chiinensis*
- วงศ์ . : Gramineae
- ชื่อสามัญ : red sprangletop
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าขนหนู หญ้าเม็ดงา
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง หรือมีส่วนทอดขนานกับพื้นดินเล็กน้อย ลำต้นกลมเรียบ ภายในกลวง มีรากฝอยเป็นจำนวนมาก
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกสลับข้างกันตามข้อของลำต้น โคนใบแผ่เป็นกาบหุ้มลำต้น บริเวณที่โคนใบต่อกับแผ่นใบมีขนเล็ก ๆ เรียงอยู่กันเป็นแถว แผ่นใบเรียวยาว ขอบใบเรียบ ปลายแหลม
- ดอก : ออกเป็นช่อ (panicle) ตามยอดของลำต้น มีขนาดเล็กละเอียดมาก บนแกนกลาง ประกอบด้วยช่อดอกเรียงกันอยู่บนแกนที่แยกจากแกนกลาง เป็นแนวตรง ออกเดี่ยว ๆ หรือ 2-4 แกนร่วมกัน แต่ละช่อดอกประกอบด้วยช่อดอกย่อยจำนวนมาก มีสีม่วง ช่อดอกย่อยมีกาบ 2 อันที่ด้านล่าง ช่อดอกย่อยประกอบด้วยช่อดอกย่อย 4-6 ดอก กาบล่างยาว 1 มม. ปลายเรียวแหลม ลักษณะพับงอเข้าหากัน มีลายเส้นตรงกลาง 1 เส้น บนลายเส้น

จะมีหนามเล็ก ๆ กาบบนยาว 1.5-2 มม. ลักษณะ
เหมือนกาบล่างแต่มีขนาดใหญ่กว่า

ผล : มีสีน้ำตาล รูปรียาว

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด หรือตามข้อแก่ ๆ ที่ติดอยู่กับดินจะมีราก และ
แตกยอดเป็นต้นใหม่ได้

อื่น ๆ : เป็นพืชปีเดียว หรือข้ามปี (บุวิชัยและศักดิ์ดา, 2525)

หญ้าไผ่

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Octochloa nodosa*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : slender panic grass
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าละมาน
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นสูงประมาณ 0.5 เมตร หรือทอดขนานไปตามพื้นดิน และแตกรากตามข้อที่ติดกับพื้นดิน
- ใบ : ใบเรียวยาว ฐานใบกลม มีขนที่ฐาน และกาบใบ
- ดอก : ออกเป็นช่อ การแตกของดอกแบบ panicle ดอกก้านยาว ส่วนอีกสองดอกมีก้านสั้นมาก
- ผล : -
- การขยายพันธุ์ : -
- อื่น ๆ : พบขึ้นอยู่ทั่วไปในที่อุดมสมบูรณ์ ออกดอกตลอดปี (ขวัญชัยและศักดิ์ดา, 2525)

หญ้าชันกาด

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Panicum repens*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : torpedograss
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าอ่อนน้อย หญ้าชันอากาศ
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง มีลำต้นใต้ดิน (rhizom) เป็นไหลแข็งสีเขียว อวบเรียบ มีกาบตามข้อ สีขาว หรือน้ำตาล แตงลึกลงไปใต้ดิน และทอดขนานกับพื้นไปไกล แตกเป็นต้นใหม่ได้ ลำต้น (culm) กลม เรียบ มีข้ออยู่ค่อนข้างห่างกันและบริเวณข้อมักเป็นสีม่วง
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกสลับข้างกัน โคนใบจะแผ่เป็นกาบหุ้มลำต้นไว้ มีขนที่ขอบด้านบน ที่รอยต่อระหว่างกาบใบ และ แผ่นใบมีขนเล็ก ๆ แผ่นใบเรียบยาว ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม แผ่นใบคลี่ออก หรือม้วน โคนใบกลม ท้องใบมีขน หลังใบเรียบ
- ดอก : ออกเป็นช่อ ประกอบด้วยช่อดอกย่อย เป็นจำนวนมาก ช่อดอกย่อย ประกอบด้วยกาบ 2 อัน กาบข้างบางและมีสีม่วงอยู่ด้านบน มีลายเส้น 7-9 เส้น ปลายแหลม ช่อ

ดอกช่อจะมีดอกช่อ 2 ดอก

ผล : รูปยาว สีเดียวกับพวง จะร่วงไปพร้อมกับดอกช่อ

การขยายพันธุ์ : ใช้ส่วนของลำต้นใต้ดิน

อื่น ๆ : เป็นพุ่มไม้กลางแจ้ง ชอบน้ำสะอาดชื้นแฉะในน้ำได้ดี เป็นพืชล้มลุก

(ทวิษชัยและศักดิ์ดา, 2525)

หญ้าขจรจบ

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pennisetum polystachyon*
- วงศ์ : Gramineae
- ชื่อสามัญ : yaa khachon chop
- ชื่ออื่น ๆ : หญ้าขจรจบดอกเล็ก หญ้าคอมมิวนิสต์
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง แตกแขนงมาก ออกตามข้อด้านล่างใกล้โคนต้น บางครั้งกิ่งอาจนอนราบไปกับพื้น แล้วแตกรากหยั่งดินและแตกยอดขึ้นมาใหม่ รากหยั่งดินไม่ลึก มีข้อเด่นชัด
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว แผ่นใบเรียวยาว มีขนหรือเรียว โคนใบแผ่เป็นกาบหุ้มลำต้น
- ดอก : ออกเป็นช่ออัดแน่น ออกตามซอกใบและปลายกิ่ง ช่อดอกก้านยาวตั้งบนก้านยาว ประกอบด้วยดอกย่อยสีม่วงเป็นจำนวนมาก ลักษณะเป็นขนไม้พู่
- ผล : -
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นหญ้าที่ขึ้นเป็นกอใหญ่ อายุปีเดียว หรือข้ามปี (รั้วชัยและศักดิ์ดา, 2525)

แมงลักป่า

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hyptis suaveolens*
- วงศ์ : Labiatae
- ชื่อสามัญ : bush tea bush
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : เป็นไม้พุ่มสูง 30-50 ซม. ตามลำต้นมีขนเห็นได้ชัด
 ใบ : ขอบใบเป็นจักแหลมคล้ายฟันเลื่อย ใบออกตามข้อคู่ ๆ
 ดอก : ออกเป็นช่อ ตามซอกก้านใบและลำต้น ช่อหนึ่งๆมีเพียง
 4-5 ดอก ดอกสีม่วงน้ำเงิน กลีบดอกชั้นนอกสีเขียวติด
 กันแน่น ปลายกลีบเรียวแหลม เป็นเส้น 5 เส้น
 กลีบดอกชั้นหุ้มเมล็ดไว้ 4 เมล็ด
 ผล : เมล็ดจะมีสีดำ
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นไม้ตระกูลเดียวกับโหระพา ฉะนั้นจึงมีกลิ่น เจริญดีในดินปน
 ทราย (อำเภอ, สกล และจเร, 2528)

ถั่วลิสงนา

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alysicorpus vaginolis*
- วงศ์ : Leguminosae
- ชื่อสามัญ : alyee clover
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป :
- ต้น : ลำต้นเล็กและแผ่ไปตามพื้นดินลำต้น ยาวประมาณ 7-15 ซม.
 - ใบ : เป็นใบเดี่ยว ลักษณะใบป้อม เกิดตามข้อของลำต้น แบบสลักข้อละใบ ที่โคนก้านใบมีหูใบสีน้ำตาล ลักษณะ เป็นเกล็ดยาว ปลายแหลม
 - ดอก : ดอกขนาดเล็ก สีม่วงปนแดงออกเป็นช่อที่ยอด มีดอก มาก
 - ผล : เป็นฝัก รูปกลมยาว ยาวประมาณ 1-2.5 ซม. ลักษณะ ต่อกันเป็นห้อง ๆ มีเมล็ดเล็ก สีน้ำตาล ห้องละ 1 เมล็ด ฝักหนึ่งมี 4-7 เมล็ด หรือมี 4-7 ข้อ
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชฤดูเดียว หรือข้ามฤดู (จเรและทิพย์พรรณ, 2518)

ถั่วฝัก

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Phaseolus lathyroides*
- วงศ์ : Leguminosae
- ชื่อสามัญ : scarlet bean
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง เนื้อไม้ค่อนข้างแข็ง
- ใบ : เป็นใบประกอบ มีใบย่อย 3 ใบ ใบยาวรี ปลายใบ
แหลม ขอบใบเรียบ
- ดอก : ออกเป็นช่อ ดอกย่อยมีสีม่วงแดง
- ผล : เป็นฝัก ภายในมีเมล็ด
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นไม้ล้มลุก มีระบบรากแก้ว (โครงการวิจัยการเรียนการสอนวิชาชีววิทยา หน่วยชีววิทยา, 2526)

ปอตัน

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Malachra capitata*
- วงศ์ : Malvaceae
- ชื่อสามัญ : origin-Tropical America
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : เป็นพืชพุ่มเล็ก สูงประมาณ 75-150 ซม. ตามกิ่งก้าน
มีขนหยาบและคัน
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ใบค่อนข้างกลม ขอบเหลี่ยมและจัก
- ดอก : ออกเป็นช่อ ออกตามซอกใบ หรือตามลำต้นเป็นกลุ่ม
3-5 ดอก กลีบรองดอกสีขาว กลีบดอกสีเหลือง มี 5
กลีบ
- ผล : เมื่อกแก่จะแตกเป็น 5 พู
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : - (Color, 1989)

ผักแว่น

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Marsilea crenata*

วงศ์ : Marsileaceae

ชื่อสามัญ : water clover

ชื่ออื่น ๆ : ผักลิ้นปี่

ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นค่อนข้างกลม และจะทอดขนานไปตามพื้นดินเมื่อยังอ่อนเป็นสีเขียว ภายหลังเป็นสีน้ำตาล มีขนสีน้ำตาลอ่อนปกคลุม

ใบ : เป็นใบประกอบ มีใบย่อย 4 ใบออกที่ตำแหน่งเดียวกัน ใบย่อยไม่มีก้านใบ มีลักษณะเป็นรูปกลม โคนใบเรียว ขอบเรียบหรือหยักเล็กน้อย ปลายใบกว้างกลม มีเส้นใบเชื่อมติดกันและสานกันเป็นร่างแห สปอโรคาร์ป (sporocarps) มีลักษณะเป็นรูปขอบขนาน หรือรูปรี ปลายสุดด้านหนึ่งมน อีกปลายหนึ่งเชื่อมติดกับก้านชูจะมีปลายหยักเป็นซี่ฟัน 2 ซี่ ที่ผิวมีขนสีจางปกคลุม ขณะที่ยังอ่อนอยู่จะมีสีเขียว เมื่อแก่จะเป็นสีน้ำตาลเข้มเกือบดำ

ผล : -

การขยายพันธุ์ : -

อื่น ๆ : จัดเป็นพวกเฟิร์น โดยรากจะหยั่งลงดินและต้น ๆ (วัชพืช และตักดีดา, 2525)

ไมยราพ

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mimosa invisa*
- วงศ์ : Mimosaceae
- ชื่อสามัญ : sensitive plant
- ชื่ออื่นๆ : กระต่ายยอด หนามหนูาราบ
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นมีสีแดง มีหนามสั้น ปลายงอโค้งลง กระจัดกระจายทั่วไป และมีหนามใหญ่เกิดตามข้อ
 ใบ : เป็นใบประกอบ มี 2-4 ใบ ออกจากจุดเดียวกัน เมื่อได้รับการสัมผัส เกือบใบจะหุบห้อยลง แต่ละใบประกอบย่อยมีใบย่อย 12-25 คู่ ลักษณะรูปไข่ ขอบใบมีขน
 ดอก : ออกเป็นช่อ ลักษณะเป็นกลุ่มกลม มีก้านช่อดอกยาว มีหนามออกจากช่อใบหรือปลายกิ่ง ดอกย่อยสีม่วงแดงอ่อนมีจำนวนมาก กลีบเลี้ยงติดกัน ปลายมีรอยหยักตื้นๆ กลีบดอกติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 4 กลีบ
 ผล : เป็นฝักแบน โค้งเล็กน้อย ปลายแหลมมีหนาม ฝักออกติดกันเป็นกลุ่ม ฝักมีขนเหนียวติดมือ มี 1-5 ข้อ แต่ละข้อมี 1 เมล็ด
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นไม้ล้มลุก อายุข้ามปี มีระบบรากแก้ว (ร่วชัชยและศักดิ์ดา,

ผักขมหิน

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Boerhavia diffusa*
- วงศ์ : Nyctaginaceae
- ชื่อสามัญ : -
- ชื่ออื่น ๆ : ผักปิ้งดิน ปิ้งแป
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นสูงประมาณ 0.40-0.50 เมตร
ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามเป็นคู่ ๆ ลักษณะปลายใบมน โคนใบเว้า
ดอก : ดอกเป็นรูปทรงกรวย สีชมพูอมม่วง มี 5 กลีบ ขนาด
ดอกเล็กออกเป็นช่อที่ปลายยอด
ผล : ผลยาวประมาณ 0.5 ซม. ผลมีต่อมน้ำเหนียวเรียง
เป็นแถว
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : - (อ่ำไผ่, สกกล และจเร, 2528)

กระทกรก

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Passiflora foetida*
- วงศ์ : Passifloraceae
- ชื่อสามัญ : red fruit passionflower
- ชื่ออื่น ๆ : กระโปรงทอง ตำลึงฝรั่ง
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : มีขนสีขาว หรือเหลืองอ่อนปกคลุมทั้งต้น เลื้อยพันต้น
ไม้อื่น โดยอาศัยมือเกาะ
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ลักษณะคล้ายใบตำลึง ใบออกสลับกัน
ฐานใบโค้งเข้าคล้ายรูปหัวใจ ส่วนปลายแยกเป็นสาม
แฉก ปลายใบแหลม เส้นใบเห็นได้ชัด 3 เส้น ขอบใบ
มีรอยหยักเป็นคลื่นเล็กน้อย มีขนสั้น ๆ ก้านใบยาว หู
ใบมีลักษณะเป็นแผ่นปลายจักแหลม ๆ หนาอยู่ที่ฐานก้าน
ใบระหว่างฐานใบกับลำต้นมีมือเกาะ ลักษณะเป็นเส้น
ม้วนงอ
- ดอก : เป็นดอกเดี่ยว กลีบเลี้ยงสีเขียวเป็นร่างแห 3 กลีบ
กลีบดอกชั้นนอกสีขาว ปลายมน ส่วนชั้นในเป็นเส้น
ปลายแหลมหลายเส้น โคนสีม่วงปลายสีขาวเรียงกัน
เป็นรัศมี
- ผล : ลักษณะกลมมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-5 ซม. ผลแก่สี

เหลือง กลีบเลี้ยงที่เป็นร่างแหเจริญเติบโตตามผล
และหุ้มผลไว้ เนื้อนุ่มเมล็ดสีน รสหวาน ผลแก่จะแตก
เป็น 3 กลีบ ผลหนึ่ง ๆ มีหลายเมล็ด

- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
อื่น ๆ : เ็นไม้เถาเลื้อย มีอายุปีเดียว หรือข้ามปี เป็นพืชที่มีระบบ
รากแก้ว (ธวัชชัยและศักดิ์ดา, 2525)

ผักบั้งล้ม

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Fagopyrum cymosum*
- วงศ์ : Polygonaceae
- ชื่อสามัญ : buckwheat
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นสูงประมาณ 1 เมตร เป็นร่องละเอียดตามความยาวของลำต้น ผิวเรียบลื่น
- ใบ : เป็นรูปสามเหลี่ยมฐานใบเว้ารูปหัวใจ ปลายใบแหลม มีขนประปราย ใบส่วนบนของลำต้นขนาดเล็กกว่าใบล่าง ลักษณะแคบยาว
- ดอก : ออกเป็นช่อ เกิดที่ปลายกิ่ง และซอกใบ แตกกิ่งออกเป็นช่อย่อย 2-3 ช่อย่อย ดอกเล็กสีขาว มีก้านสั้น
- ผล : ผลทรงสามเหลี่ยม มีสันผลแหลม
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด และเหง้า
- อื่น ๆ : เป็นวัชพืชใบกว้างอายุหลายปี มีเหง้าใต้ดิน พบในที่ค่อนข้างชื้น (ธวัชชัยและศักดิ์ดา, 2525)

ผักเบี้ยใหญ่

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Portulaca oleracea*
- วงศ์ : Portulacaceae
- ชื่อสามัญ : common purslane
- ชื่ออื่น ๆ : ผักเบี้ยดอกเหลือง ผักตาโต้ง
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นมีสีเขียวหรือสีม่วงแดง ลักษณะก้านกลม อวบน้ำ ผิวเรียบ แตกกิ่งก้านสาขาออกไปเป็นผืนกว้าง
- ใบ : เป็นใบเดี่ยวออกสลับกัน หรือบางครั้งออกตรงข้ามกัน มีกึ่งเรียงแน่นบริเวณปลายยอด ใบหนามัน ก้านใบสั้นมาก ใบรูปกลมคล้ายลิ้น ปลายใบมน ขยายออกกว้างกว่าฐาน บางทีมีรอยเว้าเข้าเล็กน้อย ฐานใบเรียวเล็ก จนไปติดกับลำต้น หลังใบสีเขียวแก่ ท้องใบมีสีแดงเข้มตามเส้นใบ และขอบใบ
- ดอก : มี 2 เพศอยู่ในดอกเดียวกัน มีขนาดเล็ก โดยทั่วไป ดอกออกเป็นกลุ่ม ที่ปลายยอดของกิ่ง 3-5 ดอก มีกลีบเลี้ยงสีเขียว 2 กลีบ กลีบดอก 5 กลีบ สีเหลืองสด เป็นรูปหัวใจคว่ำ ที่ปลายกลีบดอกมีรอยเว้าเข้า
- ผล : เป็นรูปทรงกลม เมื่อสุกเป็นสีเหลืองเข้ม ผลเมื่อแก่จะแตกตรงกลางตาม ขวาง แยกออกเป็น 2 พู เมล็ดสี

เกาดำ มีเป็นจำนวนมาก ผิวเมล็ดมีแนวจุด ๆ สีดำ
และมีแต้มขาวที่ปลายหนึ่ง

- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุกขนาดเล็กอายุปีเดียว เป็นพืชที่มีระบบรากแก้ว
(ธวัชชัยและศักดิ์ดา, 2525)

ผักเบี้ยหิน

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Trianthema portulacastrum*
- วงศ์ : Portulacaceae
- ชื่อสามัญ : horse purslane
- ชื่ออื่น ๆ : ผักโหมหิน
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลักษณะลำต้นอวบน้ำ ลำต้นแผ่ไปตามดินมีสีเขียว เมื่อ
ถูกแดดจะเปลี่ยนเป็นสีแดง
ใบ : เป็นใบเดี่ยว อวบน้ำ
ดอก : เป็นดอกเดี่ยว สีขาว หรือชมพูเรื่อ ๆ ออกตามซอกใบ
ผล : เป็นรูปทรงกลม
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : - (รัชชชัยและศักดิ์ดา, 2525)

กระต่ายจาม

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Scoparia dulcis*
- วงศ์ : Scrophulariaceae
- ชื่อสามัญ : sweet broomweed
- ชื่ออื่น ๆ : กรตน้ำ กัญชาป่า
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง เป็นเหลี่ยม มีสันเห็นได้ชัด บริเวณโคนต้นมักจะเป็นสี่เหลี่ยม แต่ส่วนบนไม้แน่นอ่อน ลำต้นเรียบ ไม่มีขน ค่อนข้างแข็งและเหนียว มีกิ่งก้านสาขามาก
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกัน และหมั่นเป็นเกลียวรอบกิ่ง เกิดตามข้อ ข้อละ 3 ใบ หรืออาจครึ่งอาจพบเพียง 2 ใบ ก้านใบสั้น หรือไม่มีก้านใบ ลักษณะใบเป็นรูปหอก โคนใบแคบ ขอบใบหยักแบบฟันเลื่อย หรือหยักเป็นฟันเลื่อยซ้อนกัน ปลายใบแหลม
- ดอก : ออกเป็นช่อ (cyme) โดยมีดอกย่อย 1-3 ดอก ออกตามซอกใบ สีขาว แต่บางครั้งจะพบสีขาวปนน้ำเงินเรื่อ ดอกย่อยมีกลีบเลี้ยงสีเขียว 4 กลีบ โคนกลีบติดกันเล็กน้อย ปลายแหลม และมีขนสีขาวตามขอบของกลีบ กลีบดอกติดกันแล้วแยกเป็น 4 กลีบ สีม่วงซีดหรือสีขาว และมีขนสีขาว ติดอยู่เป็นวงโดยรอบ ปลาย

กลีบค่อนข้างมน ดอกบานตอนเช้า ร่วงง่าย ให้ผลเร็ว

ผล : ผลค่อนข้างกลม มีสีน้ำตาล ปลายจะหยักเว้าเป็น 2 พู
เมื่อแก่จะแตกตามยาว ภายในมีเมล็ดเล็กสีน้ำตาลแก่
จำนวนมาก

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด

อื่น ๆ : เป็นไม้พุ่มที่มีระบบรากแก้ว (ธวัชชัยและศักดิ์ดา, 2525)

หญ้าต้อมต้อม

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Physalis minima*
- วงศ์ : Solanaceae
- ชื่อสามัญ : groundcherry
- ชื่ออื่น ๆ : มะก่องข้าว โคมจีน
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : โคนลำต้นมีสีม่วงแดง และสีค่อยจางลงจนถึงยอด ลำต้นกลมแล้วลูเป็นเหลี่ยม แตกกิ่งก้านสาขามาก มีขนเล็กน้อย หรือเกือบไม่มีขนเลย
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ออกสลับกันลักษณะกลม คล้ายใบพริก ที่ฐานใบกลม อาจเว้าเข้าเล็กน้อย ไม่เท่ากัน ขอบใบมีรอยเว้าตื้น ๆ เหมือนคลื่น หลังใบมีสีเขียว แต่จะไม่มีขน ทั้งองใบมีขนมากกว่า และก้านใบมีขน
- ดอก : เป็นดอกเดี่ยว ออกตามซอกใบ กลีบเลี้ยงสีเขียวเป็นแผ่นบาง ๆ มี 5 กลีบ มีขน เมื่อแก่กลีบเลี้ยงขยายใหญ่ขึ้น กลีบดอกมี 5 กลีบ สีเหลืองอ่อนออกเขียวเล็กน้อย ที่ฐานมีสีม่วงเข้ม
- ผล : ลักษณะกลม ผิวเรียบเป็นมัน ผลแก่มีสีเหลือง ใช้รับประทานได้ กลีบเลี้ยงที่หุ้มไว้อย่างหลวม ๆ ข้างนอก

จะมีสีม่วงตามสัน เมล็ดกลมแบน สีขาวอมเขียว

การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด

อื่นๆ : เป็นไม้ล้มลุกเนื้ออ่อนอายุปีเดียว มีระบบรากแก้ว (ทวีชชัย
และศักดิ์ดา, 2525)

มะแว้ง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Solanum trilobatum* (วิกัย, 2530)
- วงศ์ : Solanaceae
- ชื่อสามัญ : sparrolo's brinjal
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นตั้งตรง สูงประมาณ 0.5 เมตร ตามลำต้นจะมี
หนาม
- ใบ : เป็นใบเดี่ยว ก้านใบยาวประมาณ 1 ซม. ที่ปลายและ
โคนใบแหลม ขอบใบจัก
- ดอก : ออกเป็นช่อ มีสีขาว มี 5 กลีบ ช่อดอกยาว แตก
ออกจากลำต้น และที่ปลายยอด แต่ละช่อมี 3-6 ดอก
- ผล : มีลักษณะกลม เมื่อสุกจะมีสีดำ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง
ประมาณ 0.5 ซม.
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : เป็นพืชล้มลุก (จเรและทิพย์พรรณ, 2518)

เส็ง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Melochia corchorifolia*
- วงศ์ : Sterculiaceae
- ชื่อสามัญ : crab's fat
- ชื่ออื่น ๆ : -
- ลักษณะทั่วไป : ต้น : ลำต้นสูงประมาณ 30 -100 ซม. ตามลำต้นมีขน มี
เปลือกบางลอกออกได้คล้ายพวกปอ
- ใบ : เป็นใบเดี่ยวเกิดแบบสลับ หรือบางครั้งเกิดเป็นกลุ่ม ๆ
ละ 2-3 ใบ ปลายใบแหลม โคนใบกว้าง ขอบใบ
เป็นจัก ที่โคนก้านใบมีหูใบ เป็นแผ่นหรือเกล็ดแบน ๆ
ปลายแหลม 2 อัน
- ดอก : ดอกสีแดง หรือสีชมพู ดอกออกเป็นกลุ่มที่ปลายยอด
และระหว่างซอกใบกับลำต้น ก้านดอกสั้น
- ผล : เป็นฝักกลม เมื่อแก่จะแตกตามรอยตะเข็บ ให้เมล็ดสี
น้ำตาล เป็นเหลี่ยมหลุดออกมา
- การขยายพันธุ์ : อาศัยเมล็ด
- อื่น ๆ : - (อำเภอ, สกล และจเร, 2518)

ภาพที่ 1 ภาพแสดงลักษณะของตีนมดตึง (*Ruellia tuberosa*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 2 ภาพแสดงลักษณะของผักเบี้ย (*Alternanthera sessilis*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไปของ
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 3 ภาพแสดงลักษณะของผักขมหนาม (*Amaranthus spinosus*)

- A แสดงลักษณะของใบและบริเวณที่เกิดหนาม
- B แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 4 ภาพแสดงลักษณะของผักขมตัด (*Amaranthus viridis*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของดอก
- C แสดงลักษณะของใบ

ภาพที่ 5 ภาพแสดงลักษณะของบานไม่รู้โรยป่า (*Gomphrena celosioides*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 6 ภาพแสดงลักษณะของแพงพวยบก (*Catharanthus roseus*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของใบ

ภาพที่ 7 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าวงช้าง (*Heliotropium indicum*)

- A แสดงลักษณะของใบ
- B แสดงลักษณะของดอก
- C แสดงลักษณะโดยทั่วไป

ภาพที่ 8 ภาพแสดงลักษณะของผักเสี้ยนผี (*Cleome viscosa*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก
- D แสดงลักษณะของฝัก

ภาพที่ 9 ภาพแสดงลักษณะของกะเม็ง (*Eclipta alba*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของใบ

C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 10 ภาพแสดงลักษณะของผักคราด (*Spilanthes acmella*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของใบ

C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 11 ภาพแสดงลักษณะของตีนตุ๊กแก (*Tridax procumbens*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 12 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าละออง (*Vernonia cinerea*)

- A แสดงลักษณะของดอก
- B แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- C แสดงลักษณะของใบ

ภาพที่ 13 ภาพแสดงลักษณะของผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 14 ภาพแสดงลักษณะของตำลึง (*Coccinia grandis*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของใบ

C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 15 ภาพแสดงลักษณะของซูกาดิน (*Trichosanthes integrifolia*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของผล

ภาพที่ 16 ภาพแสดงลักษณะของหญ้ากกดอกขาว (*Cyperus brevifolius*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 17 ภาพแสดงลักษณะของกกขนาก (*Cyperus difformis*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของดอก

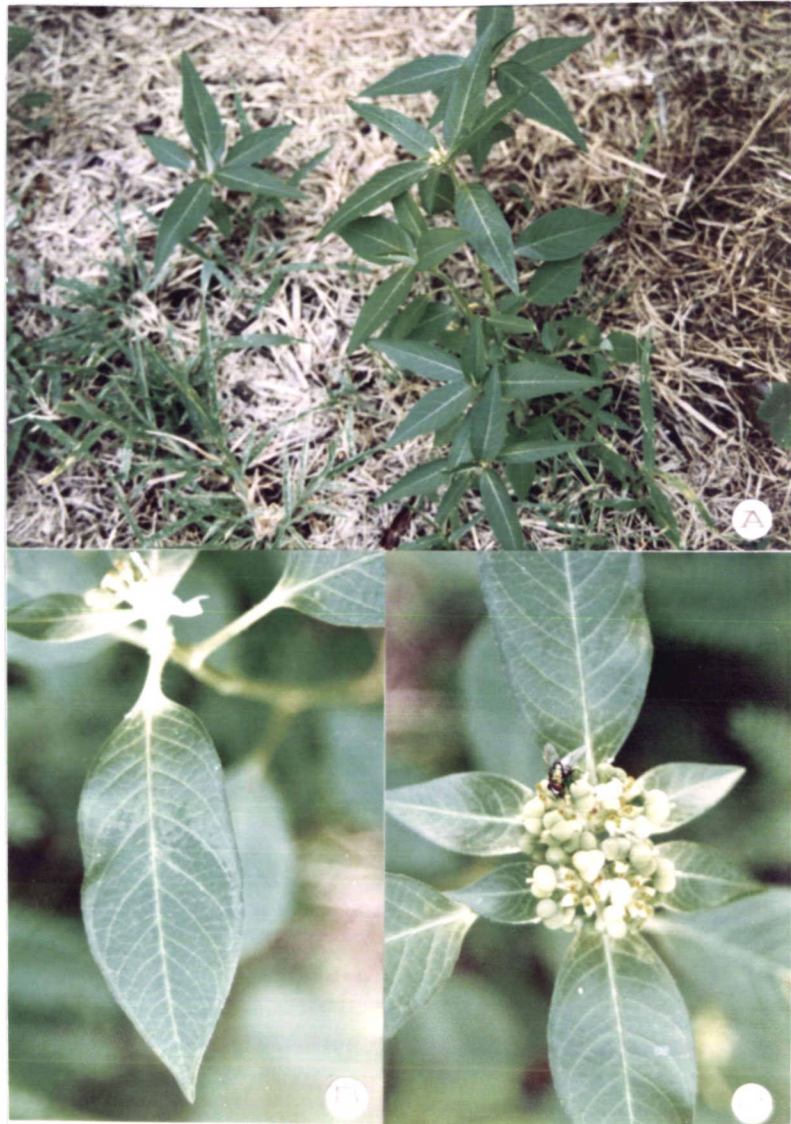
ภาพที่ 18 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าแห้วหมู (*Cyperus rotundus*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของดอก
- C แสดงลักษณะของใบ

ภาพที่ 19 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าหนวดปลาชุก (*Fimbristylis littoralis*)

- A แสดงลักษณะทั่วไป
B แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 20 ภาพแสดงลักษณะของหญ้ายาง (*Euphorbia heterophylla*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 21 ภาพแสดงลักษณะของน้ำนมราชสีห์ (*Euphorbia hirta*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 22 ภาพแสดงลักษณะของน้ำนมราชสีห์ใหญ่ (*Euphorbia hypericifolia*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของใบ

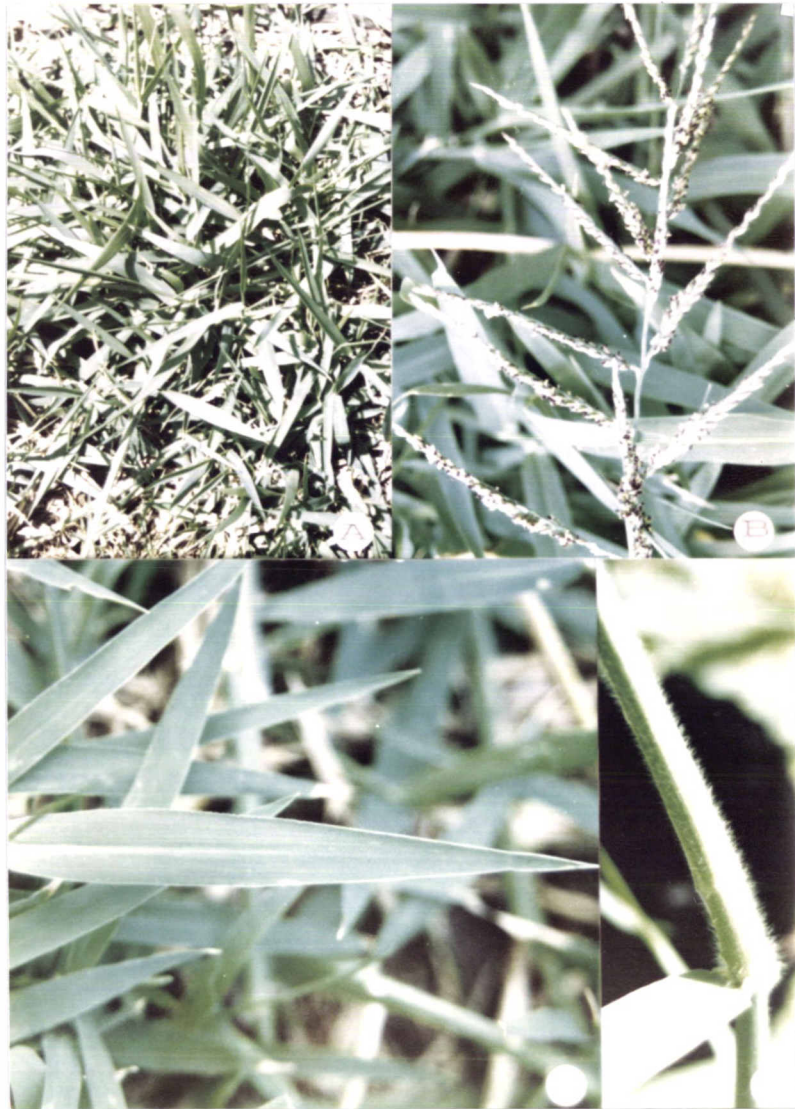
C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 23 ภาพแสดงลักษณะของลูกใต้ใบ (*Phyllanthus niruri*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะใบและผล

ภาพที่ 24 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าขน (*Brachiaria mutica*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของดอก
- C แสดงลักษณะของใบ
- D แสดงลักษณะของขนที่เกิดบริเวณลำต้น

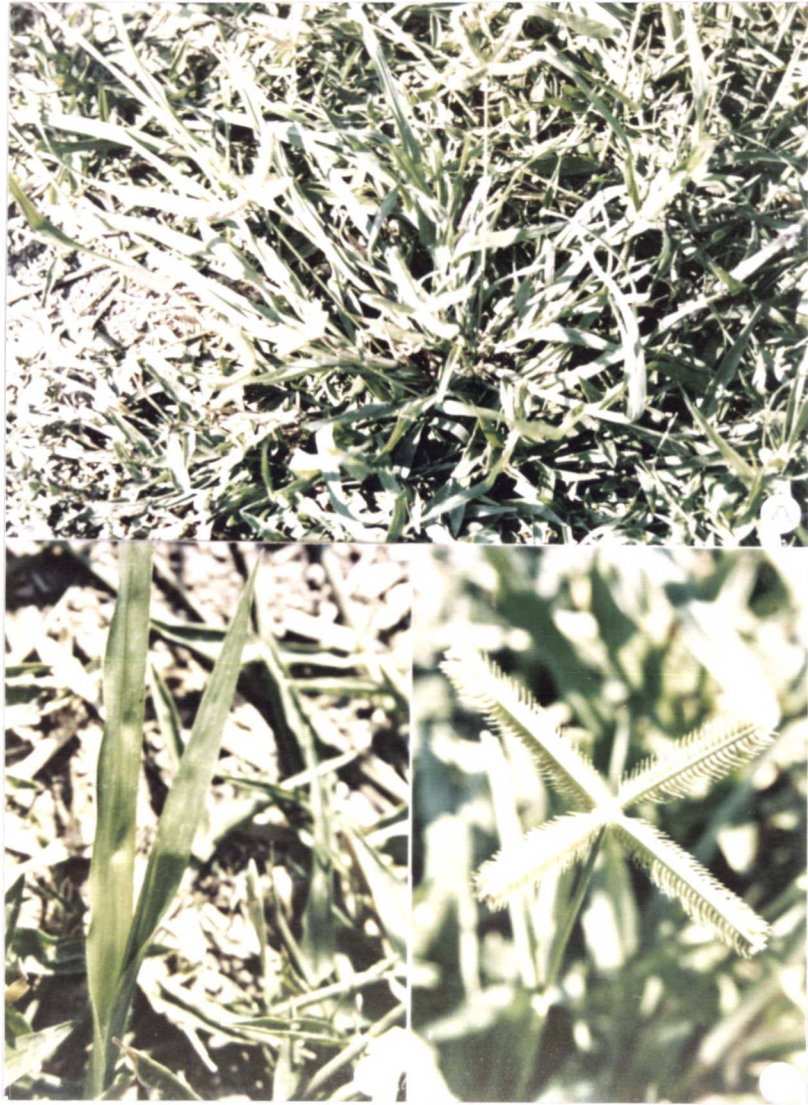
ภาพที่ 25 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าร้างนก (*Chloris barbata*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของดอก
- C แสดงลักษณะของใบ

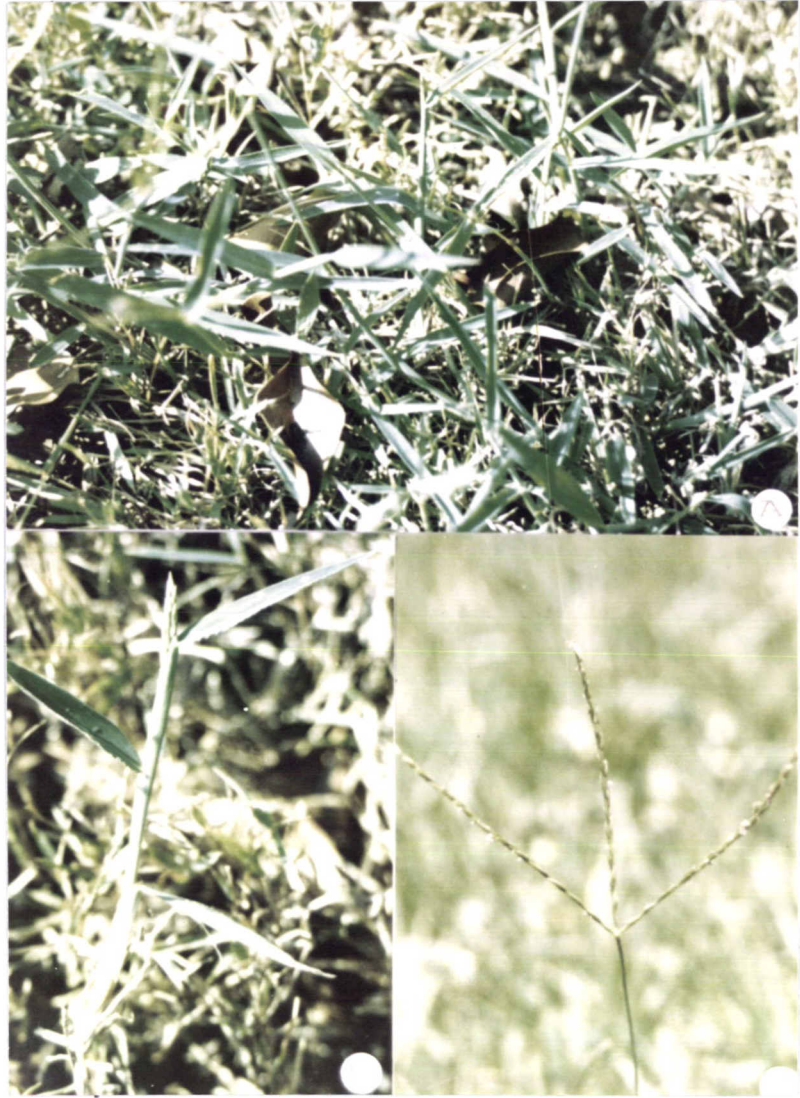
ภาพที่ 26 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าแพรง (*Cynodon dactylon*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 27 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าปากควาย (*Dactyloctenium aegyptium*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 28 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าตีนนก (*Digitaria adscendens*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 29 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าข้าวนก (*Echinochloa colona*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 30 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าตีนกา (*Eleusine indica*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 31 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าคา (*Imperata cylindrica*)

- A แสดงลักษณะของใบ
- B แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 32 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าดอกขาว (*Leptochloa chinensis*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 33 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าไผ่ (*Octochloa nodosa*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 34 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าชันกาด (*Panicum repens*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 35 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าขจรจบ (*Pennisetum polystachyon*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของดอก
- C แสดงลักษณะของใบ

ภาพที่ 36 ภาพแสดงลักษณะของแมงลักป่า (*Hyptis suaveolens*)

- A แสดงลักษณะของใบ
- B แสดงลักษณะของดอก
- C แสดงลักษณะโดยทั่วไป

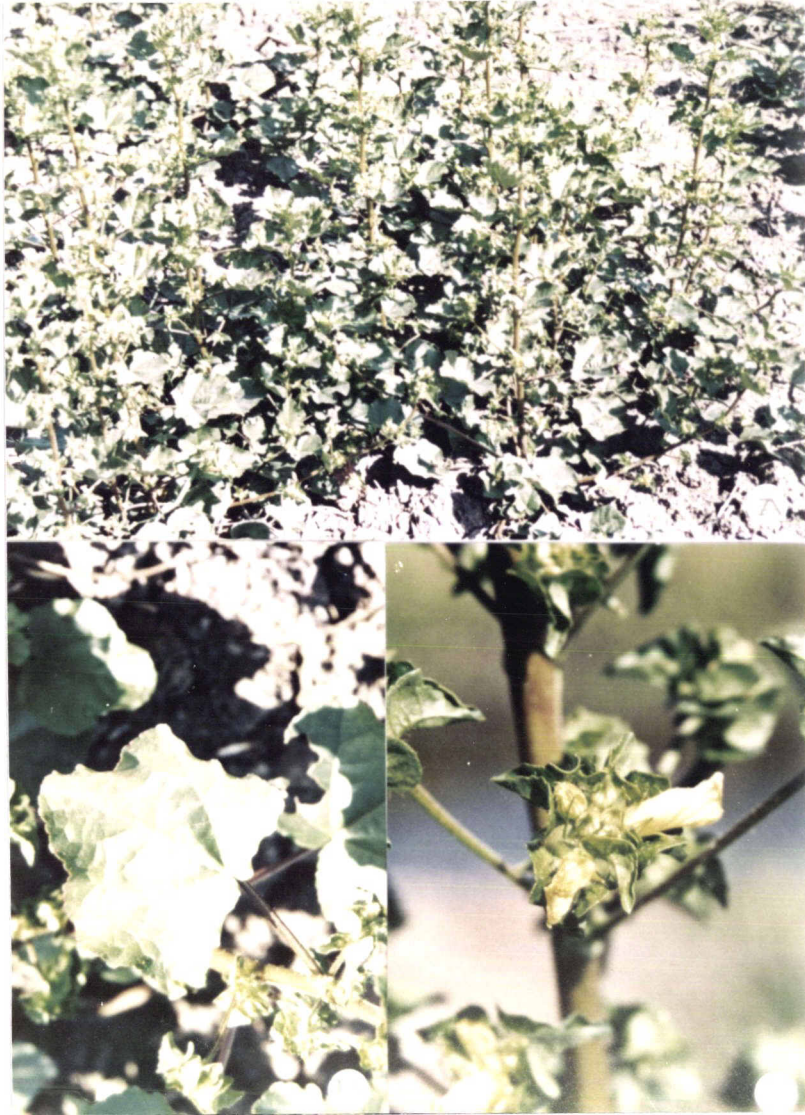
ภาพที่ 37. ภาพแสดงลักษณะของถั่วลิสงนา (*Alysicarpus vaginolis*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก
- D แสดงลักษณะของฝัก

ภาพที่ 38 ภาพแสดงลักษณะของถั่วฝัก (*Phaseolus lathyroides*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 39 ภาพแสดงลักษณะของปอดคัน (*Malachra capitata*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 40 ภาพแสดงลักษณะของผักแว่น (*Marsilea crenata*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของใบ

ภาพที่ 41 ภาพแสดงลักษณะของไมยราพ (*Mimosa invisa*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 42 ภาพแสดงลักษณะของผักขมหิน (*Boerhavia diffusa*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของดอก
- C แสดงลักษณะของใบ

ภาพที่ 43 ภาพแสดงลักษณะของกระถกรก (*Passiflora foetida*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของใบ

C แสดงลักษณะของผล

ภาพที่ 44 ภาพแสดงลักษณะของผักบั้งส้ม (*Fagopyrum cymosum*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของใบ

ภาพที่ 45 ภาพแสดงลักษณะของผักเบี้ยใหญ่ (*Portulaca oleracea*)

A แสดงลักษณะโดยทั่วไป

B แสดงลักษณะของใบ

ภาพที่ 46 แสดงลักษณะของผักเบี้ยหิน (*Trianthema portulacastrum*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ

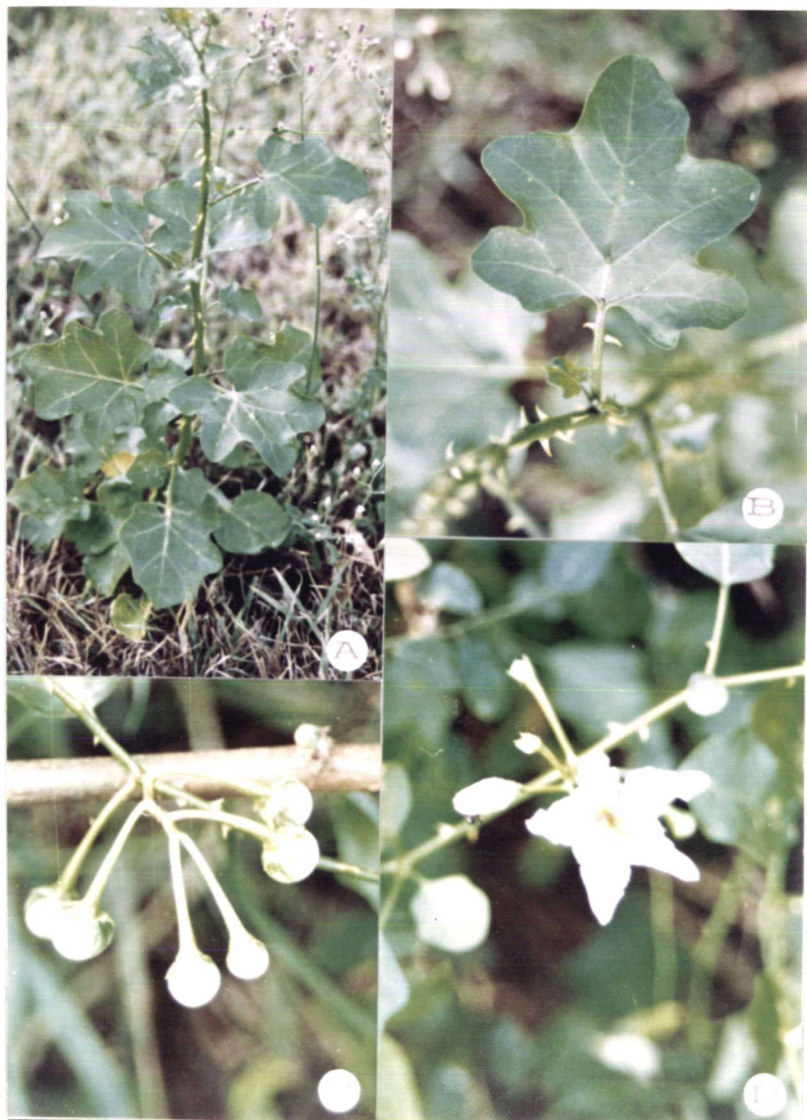
ภาพที่ 47 ภาพแสดงลักษณะของกระต่ายจาม (*Scoparia dulcis*)

- A แสดงลักษณะของใบ
- B แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- C แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 48 ภาพแสดงลักษณะของหญ้าต่อมตอก (*Physalis minima*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของดอก
- D แสดงลักษณะของผล

ภาพที่ 49 ภาพแสดงลักษณะของมะแว้ง (*Solanum trilobatum*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของใบ
- C แสดงลักษณะของผล
- D แสดงลักษณะของดอก

ภาพที่ 50 ภาพแสดงลักษณะของเส้ง (*Melochia corchorifolia*)

- A แสดงลักษณะโดยทั่วไป
- B แสดงลักษณะของดอกตูม
- C แสดงลักษณะของดอก
- D แสดงลักษณะของใบ

สรุปและวิจารณ์ผล

ในการสำรวจวัชพืชในบริเวณพื้นที่สนามหญ้าขนาดเล็ก พบวัชพืชต่าง ๆ
หลายชนิด ซึ่งวัชพืชที่พบมีทั้งหมด 50 ชนิด ได้แก่

วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Acanthaceae มี 1 ชนิด คือ ต้อยตั่ง (*Ruellia tuberosa*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Amarantheaceae ซึ่งมีอยู่ 4 ชนิด คือ ผักเป็ด (*Alternanthera sessilis*) ผักขมหนาม (*Amaranthus spinosus*) ผักขม
หัด (*Amaranthus viridis*) และบานไม่รู้โรยป่า (*Gomphrena celosioides*)
วัชพืชที่พบในวงศ์ Apocynaceae มี 1 ชนิด คือ แพงพวยบก (*Catharanthus roseus*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Boraginaceae มี 1 ชนิด คือ หญ้าวงช้าง
(*Heliotropium indicum*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Cleomaceae มี 1 ชนิด คือ ผัก
เส้นผี (*Cleome viscosa*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Compositae พบว่ามีอยู่ 4
ชนิด คือ กะเม็ง (*Eclipta prostrata*) ผักคราด (*Spilanthes acmella*)
ตีนตุ๊กแก (*Tridax procumbens*) และหญ้าละออง (*Vernonia cinerea*) วัชพืช
ที่อยู่ในวงศ์ Convolvulaceae พบว่ามี 1 ชนิด คือ ผักบู้ (*Ipomoea aquatica*)
วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Cucurbitaceae มี 2 ชนิด คือ ตำลึง (*Coccinia grandis*)
และทีกาดิน (*Trichosanthes integrifolia*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Cyperaceae
พบเพียง 4 ชนิด คือ หญ้ากกดอกขาว (*Cyperus brevifolius*) กกขนาก
(*Cyperus difformis*) หญ้าหัวหมู (*Cyperus rotundus*) และหญ้าหนวด
ปลาตก (*Fimbristylis littoralis*) ส่วนวัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Euphorbiaceae มี

อยู่ 4 ชนิด คือ หญ้ายาว (*Euphorbia heterophylla*) น้านมราชสีห์ (*Euphorbia hirta*) น้านมราชสีห์ใหญ่ (*Euphorbia hypericifolia*) และ ลูกใต้ใบ (*Phyllanthus niruri*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Gramineae พบวัชพืช 12 ชนิด คือ หญ้าขน (*Brachiaria mutica*) หญ้ารงนก (*Chloris barbata*) หญ้าแพรก (*Cynodon dactylon*) หญ้าปากควาย (*Dactyloctenium aegyptiacum*) หญ้าตีนนก (*Digitaria adscendens*) หญ้าข้าวนก (*Echinochloa colona*) หญ้าตีนกา (*Eleusine aegyptiaca*) หญ้าคา (*Imperata cylindrica*) หญ้าดอกขาว (*Leptochloa chinensis*) หญ้าไผ่ (*Octochloa nodosa*) หญ้าชันกาด (*Panicum repens*) และหญ้าขจรจบ (*Pennisetum pedicellatum*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Labiatae มี 1 ชนิด คือ แมงลักป่า (*Hyptis suaveolens*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Leguminosae มี 2 ชนิด คือ ถั่วลิสงนา (*Alysicarpus vaginolis*) และ ถั่วผี (*Phaseolus lathyroides*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Malvaceae มี 1 ชนิด คือ ปอดคัน (*Malachra capitata*) วัชพืชที่อยู่ในวงศ์ Marsileaceae ที่พบ คือ ผักแว่น (*Marsilea crenata*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Mimosaceae ที่พบ คือ ไผยราพ (*Mimosa invisa*) และ ผักขมหิน (*Boerhavia diffusa*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Passifloraceae มี 1 ชนิด คือ กระถกรก (*Passiflora foetida*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Polygonaceae คือ ผักบั้งส้ม (*Fagopyrum cymosum*) วัชพืชที่พบในวงศ์ Portulacaceae มี 2 ชนิด คือ ผักเบี้ยใหญ่ (*Portulaca oleracea*) และผักเบี้ยหิน (*Trianthema portulacastrum*) ส่วนวัชพืช

ที่พบในวงศ์ Scrophulariaceae มีเพียง 1 ชนิด คือ กระจ่างจาม (*Scoparia dulcis*)
พืชที่พบในวงศ์ Solanaceae มีอยู่เพียง 2 ชนิด คือ หน้าต่อมดอก (*Physalis minima*)
และมะแว้ง (*Solanum trilobatum*) และพืชซึ่งอยู่ในวงศ์ Sterculiaceae คือ ต้นเส้ง (*Melochia corchorifolia*)

เอกสารอ้างอิง

- โครงการวัสดุการเรียนการสอนวิชาชีววิทยา หน่วยชีววิทยา.2526. พืชและสัตว์
 สัมภาษณ์บางชนิดที่พบในประเทศไทย. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา
 ชีววิทยา. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : 217 น.
- จเร สดากกร และทิพย์พรรณ บุญเกิด.2518. วัชพืชบางชนิดในไร่ถั่วเหลือง.
 กรมวิชาการเกษตร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
 กรุงเทพฯ : 47 น.
- ทวี แสนสุข.2527. สนามหญ้า. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (อัดสำ
 เนายียบเล่ม)
- ธวัชชัย รัตน์ชเลศ ศักดิ์ดีดา จงแก้ววัฒนา.2525. วัชพืชที่รากลุ่มเชียงใหม่.
 โครงการศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร : 179 น.
- ประเสริฐ ชิตพงษ์.2532. วัชพืชและการป้องกันกำจัด. ภาควิชาพืชศาสตร์ คณะ
 ทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ : 91 น.
- ปัญญา โพธิ์ฐิติรัตน์.2533. วัชพืชและการป้องกันกำจัด. คณะเทคโนโลยีการเกษตร
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง : 226 น.
- พจน์ พรหมบุตร.2517. สนามหญ้าและหญ้าสนาม. : วิทยาลัยเกษตรกรรมบาง
 พระ ชลบุรี
- พจน์ พรหมบุตร.2532. การทำสนามหญ้า. วิทยาลัยเกษตรกรรมบุรีรัมย์ : 82 น.
- พรชัย เหลืองอากาศพงษ์.2531. สารกำจัดวัชพืช. ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตร

ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : 214 น.

วิทย์ เทียงบุญธรรม. 2530. พจนานุกรมไม้ดอกไม้ประดับในเมืองไทย (เล่มที่ 2)
: 504 น.

วิทยาศาสตร์ของชมรมวัชพืชแห่งประเทศไทย. 2520. วัชพืช. ภาควิชาพืชไร่นา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน : 38 น.

สิน พันธุ์พินิจ. 2535. หลักการจำแนกสนามหญ้า. การจัดการสนามหญ้า : 195 น.

เอกชัย พฤษอำไพ สำเร็จ คำทอง. 2535. ชนิดของสนามหญ้าและวัชพืชใน
สนามหญ้า. สนามหญ้า : 34 น.

อำไพ ยงบุญเกิด สกล สุธีสาร จเร สดากกร. 2528. วัชพืชในส่วนกลางพารา.
เอกสารวิชาการ สวท. หมายเลข 3 : 171 น.

Color Illustrated. 1989. Descriptions and Illustrations of
Highland Weeds. Weeds in the Highland of Northern
Thailand : 126 p.

D. J. Gilbey. 1986. Common Name Botanical Name. Identification
of Weeds in cereal and legume Crops : 80 p.

Mercado, B. L. 1979. Introduction to Weeds Science. SEARCA, UPLB
Layuna, Philippines.

ดัชนีรายชื่อภาษาไทย

	หน้า
กกชนาก	46
กะเม็ง	36
กระต่ายจาม	87
กระทกรก	81
ขี้กาดิน	43
ตำลึง	42
ต้นตุงแก	38
ต้อยติ่ง	25
ถั่วผี	76
ถั่วลิสงนา	75
น้านมราชสีห์	54
น้านมราชสีห์ใหญ่	55
บานไม่รู้โรยป่า	29
ปอคัน	77
ผักขมหนาม	27
ผักขมหิน	60
ผักขมหัด	28
ผักคราด	37

ดัชนีรายชื่อภาษาไทย (ต่อ)

	หน้า
ผักบุง	41
ผักบุงส้ม	83
ผักเบ็นหิน	86
ผักเบยใหญ่	84
ผักเบ็ด	26
ผักแวน	78
ผักเสี้ยนผี	34
แพงพวยบก	30
มะแว้ง	91
แมงลักป่า	74
ไผ่ขราพ	79
ลูกใต้ใบ	56
เส็ง	92
หญ้ากกดอกขาว	44
หญ้าขจรจบ	73
หญ้าขน	57
หญ้าข้าวนก	63

ดัชนีรายชื่อภาษาไทย (ต่อ)

	หน้า
หน้าคา	65
หน้าวงข้าง	32
หน้าชั้นภาค	71
หน้าดอกขาว	68
หน้าตีนกา	64
หน้าตีนนก	62
หน้าต่อมตอก	89
หน้าปากควาย	60
หน้าไผ่	70
หน้าแพรก	59
หน้ายาง	52
หน้ารังนก	58
หน้าละออง	39
หน้าหนวดปลาดุก	50
หน้าแห้วหมู	48

